

AYT

MOBİL VİDEO
ÇÖZÜM
UYGULAMASI

okulburada.com

AYT SINAVINA İLİŞKİN MEB TARAFINDAN AÇIKLANAN
KONU ve KAZANIMLAR DİKKATE ALINARAK HAZIRLANMIŞTIR.

TÜRK EDEBİYATI SORU BANKASI

uzaktan eğitim
dijital içerik desteği

KONU DESTEKLİ TOPLAM
1720 SORU

YAZARLAR:

Ümit ŞAHİN
Necla ÇEVİRİM
Tufan ARIKAN

MUBA
YAYINLARI

TÜRK EDEBİYATI

SORU
BANKASI

Dizgi - Grafik

MU BA Yayıncılık Dizgi - Grafik Birimi

Baskı

Ayrıntı Basımevi • Tel: 0.312 394 55 90 - 91
Matbaa Sertifika No: 13987

Öneri ve düşünceler için

info@mubayayinlari.com • 0.312 504 64 41

Yayın ve Dağıtım

MU BA Yayıncılık Ltd. Şti.
Ostim (OSB) Mahallesi 1203. Cadde No: 38/1/2 Yenimahalle - ANKARA
Tel: 0.312 504 64 41 • Faks: 0.312 232 26 69
www.mubayayinlari.com

"Bu kitapta yer alan çıkmış sınav sorularının her hakkı ÖSYM'ye aittir. Hangi amaçla olursa olsun, tamamının veya bir kısmının kopya edilmesi, fotoğrafının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması, yayımlanması ÖSYM'nin yazılı izni olmadan yapılamaz. Yayınevimiz telif ücreti ödeyerek bu izni almıştır."

ISBN: 978-605-7509-33-8

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını rica ederiz.

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları **MU BA YAYINCILIK LTD. ŞTİ'**ne aittir. Hangi amaçla olursa olsun, yayınların tamamının veya bir bölümünün, şirketin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

MU BA bir Murat Yayınları Ltd. Şti. markasıdır.

SUNU

Sevgili Öğrenciler,

Murat Yayınları'nın yıllara dayanan tecrübesinin ve vizyonunun bir sonucu olarak yayın çalışmalarını sürdüren MUBA, ortaokul, lise ve üniversiteye hazırlık yardımcı kaynaklarını öğrencileriyle buluşturmanın kıvancını duymaktadır.

Alanında uzman yayın kadromuz tarafından hazırlanan kitaplarımızda, uygulamada olan sınav dahil test teknikleri dikkate alınarak kapsamlı bir çalışma yürütülmüş, siz değerli öğrencilerimizin hazırlık sürecindeki yükünü hafifletmeyi amaçlayan bir yol izlenmiştir.

MEB'in güncel eğitim programı ve kazanımlarını gözeterek oluşturduğumuz bu yayınımda klasik çoktan seçmeli, örnek çözümlü, kısa cevaplı sorular ve etkinlikler, amaca uygun kısa notlar, sınav odaklı özet bilgiler ve doğrudan sınavı hedefleyen mantık ve muhakeme soruları akılda kalıcı bir yöntemle verilmiştir.

Gireceğiniz tüm sınavlarda başarılar diler, yaşamınızda sağlık ve mutluluklar temenni ederiz.

MU BA YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

EDEBİYAT SORU BANKASI

BÖLÜM - 1

Sayfa No

EDEBİYAT VE EDEBİYAT TARİHİ

Güzel Sanatlar ve Edebiyat, Edebiyatın Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi	9
Türk Dilinin Tarihi Gelişimi	13
Metinlerin Sınıflandırılması	15
Türk Edebiyatının Dönemleri	19
İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatının Genel Özellikleri	21
Geçiş Dönemi Eserlerinin Genel Özellikleri	23
Divan Edebiyatı Genel Özellikler	25
Halk Edebiyatı Genel Özellikler	29
Tanzimat Dönemi Genel Özellikler	33
Servetifünun Dönemi Genel Özellikler	37
Fecriati Dönemi Genel Özellikler	41
Millî Edebiyat Dönemi Genel Özellikler	43
Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı Genel Özellikler	47

BÖLÜM - 2

Sayfa No

EDEBİYAT AKIMLARI

Edebî Akımlar	53
---------------------	----

BÖLÜM - 3

Sayfa No

ŞİİR BİLGİSİ

Şiir	63
Şiirde Tema ve Konu	65
Şiirde Ahenk Unsurları	67
Şiir Türleri	73
Söz Sanatları	77
İslamiyet Öncesi Türk Şiiri	85
Geçiş Dönemi Şiiri	87
Halk Şiiri Nazım Şekilleri ve Türleri	89
Halk Şiiri	93
Divan Şiiri Nazım Şekilleri ve Türleri	103
Divan Şiiri	107
Batı Edebiyatından Alınan Nazım Şekilleri	115
Tanzimat Dönemi Türk Şiiri	117
Servetifünun Dönemi Türk Şiiri	121
Fecriati Dönemi Şiiri	125
Millî Edebiyat Dönemi Şiiri	127
Öz (Saf) Şiir Anlayışı	135
Millî Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir	139
Yedi Meşaleciler	143
Serbest Nazım ve Toplumcu Gerçekçi Şiir (1923-1960)	145
Garip Akımı	149
Garip Dışında Yeniliğini Sürdüren Şiir	155
Mavciler	157
Hisarcılar	159
İkinci Yeni	161
1960 Sonrası Toplumcu Şiir	167
1980 Sonrası Türk Şiiri	171
Cumhuriyet Dönemi Halk Şiiri	175
Şiir Karma	177

BÖLÜM - 4

Sayfa No

HİKÂYE

Hikâye (Öykü)	187
Halk Hikâyeleri	191
Tanzimat Dönemi Hikâyesi	193
Servetifünun ve Fecriati Dönemi Hikâyesi	195
Millî Edebiyat Dönemi Hikâyesi	199
Cumhuriyet Dönemi Millî Edebiyat Zevk Ve Anlayışını Sürdüren Hikâye	205
Cumhuriyet Dönemi Toplumcu Gerçekçi Hikâye	207
Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Hikâye	211
Modernizmi Esas Alan Hikâye	215
Küçürek (Minimal) Hikâye	219
Dünya Edebiyatında Hikâye	221

ROMAN

Roman	223
Tanzimat Dönemi Romanı	225
Servetifünun ve Fecriati Dönemi Romanı	231
Millî Edebiyat Dönemi Romanı	237
1923-50 Yılları Arası Türk Romanı (Cumhuriyet Dönemi Millî Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Roman)	245
1950-80 Yılları Arası Toplumcu Gerçekçi Roman	253
1950-80 Yılları Arası Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Roman	261
Modern ve Postmodern Roman	267
Dünya Edebiyatında Roman	275
Roman Karma	279

DESTAN / EFSANE

Destan ve Efsane	283
Türk ve Dünya Edebiyatında Destan ve Efsane	285

MASAL / FABL

Masal ve Fabl	295
Türk ve Dünya Edebiyatında Masal ve Fabl	297

BÖLÜM - 5

Sayfa No

TİYATRO

Tiyatro	301
Geleneksel Türk Tiyatrosu	305
Tanzimat Dönemi Tiyatrosu	309
Servetifünun ve Fecriati Dönemi Tiyatrosu	313
Millî Edebiyat Dönemi Tiyatrosu	315
Cumhuriyet Dönemi Tiyatrosu	317
Dünya Edebiyatında Tiyatro	323

BÖLÜM - 6

Sayfa No

ÖĞRETİCİ METİNLER

Gazete Çevresinde Gelişen Öğretici Metinler	327
Kişisel Hayatı Konu Alan Öğretici Metinler	335
Divan Edebiyatında Nesir	343
Tanzimat Dönemi Öğretici Metinler	347
Servetifünun ve Fecriati Dönemi Öğretici Metinler	349
Millî Edebiyat Dönemi Öğretici Metinler	351
Cumhuriyet Dönemi Öğretici Metinler	353

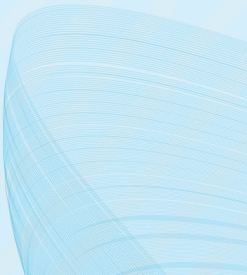
BÖLÜM - 7

Sayfa No

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ

Sözlü Anlatım Türleri	363
Genel Tekrar Testi	365

ÖRNEKTİR

EDEBİYAT VE EDEBİYAT TARİHİ

ÖRNEKLER

Ünite
1

- Güzel Sanatlar ve Edebiyat, Edebiyatın Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi
- Türk Dilinin Tarihi Gelişimi
- Metinlerin Sınıflandırılması
- Türk Edebiyatının Dönemleri
- İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatının Genel Özellikleri
- Geçiş Dönemi Genel Özellikler
- Divan Edebiyatı Genel Özellikler
- Halk Edebiyatı Genel Özellikler
- Tanzimat Dönemi Genel Özellikler
- Servetifünun Dönemi Genel Özellikler
- Fecriati Dönemi Genel Özellikler
- Millî Edebiyat Dönemi Genel Özellikler
- Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı Genel Özellikler

ÖRNEKTİR

ANAHTAR

Güzel Sanatların Sınıflandırılması:

Bu sınıflandırmada sanat eserlerinin seslendiği duyu organları belirleyici unsurdur. Buna göre:

- Görsel Sanatlar:** Bu gruptaki sanatlara "plastik sanatlar" da denilir. Resim, heykel, mimari vb.
- İşitsel Sanatlar:** Kulağa hitap eden bu sanat türleri "fonetik sanatlar" adını alır. Müzik, edebiyat vb.
- Karma Sanatlar:** Hem görsel hem işitsel olan sanatlardır. Bunlara "ritmik sanatlar" da denir. Tiyatro, sinema, opera, operet vb.

UNUTMA

İnsanların maddeye dayanan ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren, el emeğine dayanan faaliyetlere ve işlere "zanaat" denir. Zanaatkâr, maddeyi faydalı olsun diye; sanatçı ise güzel ve özgün olsun diye işler.

UYARI

Sanat Eserinin Özellikleri: Kişiseldir, yaratıcılık gerektirir, estetik kaygıyla üretilir, özgündür, orijinaldir, kalıcıdır, evrenseldir.

TEST • 1

- Tüm diğer güzel sanatlarda olduğu gibi edebiyata dayalı ürünlerde de düşünce ve ruhun el birliği önemlidir. Düşünce; metinle yaşam arasındaki köprüyü kurmaya çalışırken duygu, bu köprünün her metresinde bu oluşumun hazzını duyar ve zenginleşir. Bu nedenle, tüm diğer sanat ürünlerinde olduğu gibi edebî bir ürünün algılanışında ne sadece düşünce ne de sadece duygu tek başına yeterli olur. Fakat öğretici bir metinde duygu, düşüncenin komutları karşısında etkisizdir. Duygunun özgürlük alanı sanattır, sanatın bir dalı olan edebiyattır.

Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- Sanat eseri insanın aklına ve ruhuna hitap etmelidir.
- Sanat eseri, insana estetik haz vermelidir.
- İnsanın duygu dünyası, düşüncelerine göre daha baskındır.
- Edebiyat, duyguların rahatlıkla ifade edildiği bir sanat alanıdır.
- Bilimsel metinlerde insanın duygu dünyasına daha az yer verilir.

- Davut, Michelangelo'nun bir heykelinin taklidini yapmak ister. Bu konuda yardım almak için arkadaşı Dilara'nın evine giden Davut, Dilara'nın evde şan dersleri aldığını görür ve dersi bitene kadar arkadaşını bekler. Beklerken telefon çalar. Arayan Ece'dir. Ece, yarın akşam şehir tiyatrolarında bir oyunu olduğunu söyler ve Davut'u oyuna davet eder.

Bu bilgilere göre Davut, Dilara ve Ece'nin uğraştıkları sanat grupları sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- Plastik, Fonetik, Ritmik
- Fonetik, Plastik, Ritmik
- Plastik, Ritmik, Fonetik
- Fonetik, Ritmik Plastik
- Ritmik, Fonetik, Plastik

- Edebî metnin bir kaynağı bir de hedefi vardır. Kaynak ile hedef arasındaki yapay bağı yarıncı, kitapçı kurar. Hemen tüm güzel sanatlar ürünlerinde olduğu gibi edebî ürünler de biçim ve içerikten oluşur. Bu ikisinin toplamına da yapı denir. Biçim; kullanılan teknikleri, malzemeleri, dönemin hâkim yaklaşımlarını karşılarken içerik iletiye kaynaklık eden özdür. Bir edebiyat ürünü, bu iki temel unsurun uyumu ve sanatçının ifade tarzı ölçüsünde değer ve anlam kazanır.

Bu parçadan sanat ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- Edebî eserde kaynak sanatçı, hedef okuyucudur.
- Güzel sanatların tümünde biçim ve içerik dil ile karşılığını bulur.
- Bir şiirin koşma ya da gazel biçiminde yazılması onun yapısını ifade eder.
- Edebî eserde bir savaşın olumsuzluğunun anlatılması onun içeriğini ifade eder.
- Sanatçının ifade tarzı ile onun üslubu anlatılmak istenmiştir.

- Bencilliği tüm ilkeliği içinde vurgulayan Eugene Grandet'yi; Julien Sorel'in kişiliğini yükseklerde tırmanma tutkusunu belirleyen Stendhal'ın "Kırmızı ve Siyah"; Moliere'in "Cimri" adlı eserinde Harpagon'un para tutkusu yüzünden içine düştüğü gülünç durumları; İnce Memed'in, Abdi Ağa şahsında topluma ve düzenle kavgası, hep bize insan doğası ve insan ruhu üzerine bilgiler vermiştir. Ama bu bilgiler doğrudan, belirli, yanlışlığı ya da doğruluğu kanıtlanabilir nitelikte değildir. Öğretici değil, yaşantı kazandırıcıdır.

Bu parçadan edebiyat ile ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- Edebiyat psikoloji biliminden yararlanır.
- Edebiyatın ele aldığı konuyu, sosyoloji de inceler.
- Edebiyat, bilgiyi eyleme dönüştürerek verir.
- Bilimin insanlara anlatamadığını, edebiyat daha kolay anlatır.
- Edebiyatta sezdirerek, çağrıştırarak, somutlaştırarak düşündürmek esastır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Sanatın ve Bilimin Karşılaştırılması

Sanat Eseri:

- Öznedir. Sanatçının duyguları, sevgileri, hayalleri yapıta yansır.
- Gerçeklere dayansa da temelde kurgusaldır.
- Duygu, hayal ön plandadır.
- Yaratıcılığa, hayallere dayanır.
- Estetik zevk/haz vermek esastır.
- Güzele ulaşmak amaçlanır.
- Sözcüklere yeni anlamlar yüklenir.
- Çok anlamlılık vardır.
- Soyut kavramları işler.
- İyi, doğruyu, güzeli sezdirir.
- Görece olduğu için kesin bir tanımlanamaz.
- Koruma açıktır.
- Dil, genellikle sanatsal işleviyle kullanılır.

Bilimsel Eser:

- Nesnedir. Bilim adamı duygularına, hayallerine yer vermekten kaçınır.
- Gerçeğe yaslanır.
- Akıl, mantık ön plandadır.
- Araştırmaya, incelemeye, nesnel verilere dayanır.
- Yararlılık esastır.
- Doğrulara ulaşmak amaçlanır.
- Sözcükler gerçek anlamında kullanılır. Terimlere yer verilir.
- Anlam tek boyutludur.
- Somut gerçekleri ele alır.
- İyi, kötüyü; doğruyu, yanlış gösterir.
- Kesin yargılara varır; belli kalıpları ve tanımları vardır.
- Bilimsel verilerle desteklendiğinden yoruma açık değildir.
- Dil, göndergesel işleviyle kullanılır.

5. Edebî ürün, yaşamsal gerçekleri dile getirirken bile, bizden her şeye inanmamızı, anlatılanlarla yaşam arasında bire bir ilişki kurmamızı beklemez. Edebî metinde anlatılanların, doğrudan ya da dolaylı yoldan, gerçek olgulara bağlanması gibi bir zorunluluk yoktur.

Bu parçada edebî metnin hangi özelliğinden söz edilmektedir?

- Özgün oluşu
- Kurmaca oluşu
- Tek ve biricik oluşu
- Gerçek oluşu
- Öznel oluşu

6. Sanat yapıtlarının büyüklüğü; alıcısını, izleyicisini, okuyucusunu değiştirmesindedir. Bir şiiri, bir romanı okumuş olan, bir resme bakmış olan insan o şiirden, romandan, müzikten ve resimden önceki insan değilse artık bu yapıtlar sanat yapıtı olmaya hak kazanmış, kendilerinden beklenen görevi yerine getirmiş sayılırlar.

Bu parçada sanat yapıtının hangi özelliği üzerinde durulmaktadır?

- Gerçekliği
- Güzelliği
- Yaratıcılığı
- Etkileyciliği
- Özgünlüğü

7. Yürümeyi öğrendim, o zamandan beri bırakıyorum kendimi koşmaya. Uçmayı öğrendim, o zamandan beri yerimden kımıldamak için itilmeyi beklemiyorum. Şimdi hafifim, şimdi uçuyorum, şimdi altımda kendimi görüyorum, şimdi bir tanrı bende dans etmekte. Ben neydim? Nereden gelmiştim? Ne önemi var? İnsan yokken var değil midir en çok?

Bu parçada edebiyat, aşağıdaki dalların hangisinden yararlanmıştı?

- Tarih
- Sosyoloji
- Felsefe
- Psikoloji
- Din

8. Burada muazzam bir heykel yapılırsa bunun etkisi ta Çin'de bile hissedilebilir. Yahut bir Afrika kabilesinde yazılan şiir, beni burada duygulandırabilir.

Bu parçada sanat eserinin hangi özelliği üzerinde durulmuştur?

- Özgünlüğü
- Evrenselliği
- Güzelliği
- Yaratıcılığı
- Faydası

9. Ünlü Türk yönetmen Nuri Bilge Ceylan, "Yan masaya bakın, orada muhakkak bir hikâye vardır." diyerek aşağıdakilerden hangisini anlatmak istemiştir?

- Sanat hayallerle var olur.
- Sanat hayattan beklentilerimiz doğrultusunda gerçekleşir.
- Sanat tüm insanlığı ilgilendiren bir disiplindir.
- Sanat, her şeyden ve herkesten öykünebilir.
- Sanat, gerçekleri doğrudan aktarır.

10. Sen raksına dalarken için titrer derinden Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin Bizimde kalbimizi kımıldatır derinden Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin

Bu şiirde sanatın hangi özelliğinden bahsedilmektedir?

- Kişisel oluşundan
- Kültüre göre değişkenliğinden
- Evrenselliğinden
- İşlevinden
- Tarihselliğinden

TEST • 2

1. SEN VE GÖZLERİN

Karşıda gözlerin
Bir sahil şeridi
Geçerken kıyısından
Gördüğüm ne idi
Karlardı eridi
Dağlar vardı devrildi
Yıkmasaydın dünyamı
Ben ve dünyam sendi

Bu şiirde aşağıdaki özelliklerden hangisi bulunmamaktadır?

- A) Okurda estetik zevk uyandırması
- B) Günlük konuşma dilinden farklı olması
- C) Anlamın doğrudan verilmesi
- D) Kişiden kişiye farklı yorumlanması
- E) Bir iletişim aracı olması

2. Öğretici metinlerde amaç göstermek, açıklamaktır, bildirmektir. Sanat metinlerinde ise amaç sezdirme, hissettirme, duyurmadır, düşündürmektir. (I) Bu metinler alıcı durumundaki kişide tamamlanır. (II) Bunun için edebî metinlerde metin bağlamı ile okuyucu bağlamı arasında farklılıkların bulunması doğal karşılanmaktadır. (III) Pratik hayatta kullanılan metinlerle bilimsel metinlerde alıcı belli oranda kendisini metnin yazıldığı bağlama yerleştirir. (IV) Edebî metinler kendileri kalarak yeniden kurulmaya uygun düşen bir dille kaleme alınırlar. (V) Ancak bu dil, hayatın akışı içinde herkesin kullandığı dilden alınan unsurlarla gerçekleşir. (VI) Bunun için edebî dil doğal dilden farklı olmak zorundadır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangilerinde edebî eserlerin okur tarafından yorumlanıp son şeklini alması anlatılmıştır?

- A) I ve II
- B) III ve V
- C) I ve IV
- D) III ve IV
- E) IV ve VI

3. Sanat ve edebiyat, her dönemde ve her yerde gerçekliğin sanat yoluyla ifadesidir denilebilir. Çünkü somut ve nesnel olanı, yani yalnızca duyu organlarıyla algılanabilen varlık, görünüş ve olayları hiçbir etkinlikte bir tarafa bırakmak mümkün olmaz. Gerçeğin ve gerçekliğin farklı tarzlarda ele alınması, farklı metinlerin ortaya çıkmasına sebep olur. Sanat, insanın doğayla ve insanla ilişkilerinin insana özgü özelliklerinden hareketle, dönüştürülüp değiştirilerek yorumlanması ve anlatılmasıdır. Sanat, gerçeğin ve gerçekliğin bilimsel ve günlük olandan farklı anlatılması sonucu ortaya çıkar. Bu anlatmada değiştirme, dönüştürme ve yorumlama vardır. Gerçek ve gerçeklik bir tarafa bırakılırsa: "Ne değiştirilecek ne dönüştürülecek ve ne yorumlanacak?" sorularına cevap vermek mümkün değildir.

Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Gerçekliğin farklı tarzlarda ele alınması masal, roman, günlük, makale gibi farklı yazınsal türleri ortaya çıkarır.
- B) Sanatçı doğadan aldığı kendi damgasını vurarak eserine yansır.
- C) Bir manzara fotoğrafı ile tablosu aynı şey değildir.
- D) Bir eserin sanat değeri kazanması, hayatın gerçeğini reddetmesiyle mümkündür.
- E) Kurtuluş Savaşı gerçektir, Kurtuluş Savaşı'nın anlatıldığı "Ateşten Gömlek" edebî gerçekliktir.

4. Ben dağlıyım, bu çukur ovalarda kalamam. Köyünüzün eli kınalı kızlarına katışmam, senin içine dert olur. Yörük kızı geldi Hasan'ı elimizden aldı, derler. Yörük kızı dağdan köye, çadırdan eve inmemeli. Ben seni görmeliydim. Gördüm, sözüne uymamalıydim. Ama neyleyim, senin de tatlı sözünle güler yüzün etti bunları... Hadi benim Sarı Hasan'ım; tut ki birbirimizi düşte görmüşüz de uyanmışız... Bırak beni dağıma gideyim.

Bu parçada aşağıdaki bilim dallarının hangisinin etkisi görülmez?

- A) Sosyoloji
- B) Psikoloji
- C) Coğrafya
- D) Folklor
- E) Tarih

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Edebî Eserlerin Özellikleri:

- a. Edebî eserin dili, dilin günlük kullanımından farklı olarak okuyucuda güzel duygular uyandıracak şekilde olmalıdır.
- b. Edebî eserde, ele alınıp işlenen belli bir konu ve bu konunun işlenmesinde belli bir amaç olmalıdır.
- c. Duygu, düşünce ve hayaller mutlaka belli bir tür ve şekil kullanılarak ifade edilmelidir.
- d. Yazılan eserler, insanda hoş gidecek hisler uyandırmalıdır.
- e. Edebî eserlerde, her zaman estetik değer aranmalıdır.

UNUTMA

Edebiyatın merkezinde insan-insan ve insan-doğa ilişkisi vardır. Ama bu ilişki sanatın kendine has gerçekliği ile dile getirilir. İşte, bu gerçeklik bir kurmacadır. Bu kurmacayı oluşturan, bir anlamda dış dünyadan aldığıyla kendi düş ve düşünce dünyasında yaşamı yeniden yaratan ve bunu da yazdığı yapıta aktararak somutlaştıran edebiyatçı, yapının yazıldığı dönemin gerçeklerinden yararlanabilir.

UYARI

Edebî eserlerde, estetik değer temel ölçüttür.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Edebiyat ve Felsefe İlişkisi: Bir edebî eserde, örneğin romanda, kahramanın bulunduğu durumu betimlemesi, olaylar hakkında yorumda bulunup kişilere ve hayatına bu doğrultuda yön vermesi felsefe biliminden yararlandırdığını göstermektedir.

Edebiyat ve Sosyoloji İlişkisi: Bir olay karşısında insanın hangi nedenlerle hangi tepkiyi vereceği sosyoloji bilimince araştırılır. Yine insanları birlikte tutan değerler, örf, adet ve gelenekler, toplumsal yaşamın kuralları gibi birçok konuda yazar eserini oluştururken sosyoloji bilimine başvurur.

Edebiyat ve Psikoloji İlişkisi: Günümüz insanının yalnızlaşması, içine kapanması, kalabalıkların birbirinden uzaklaşması, ruhsal bunalımlar, kıskançlık, hırs, aşk, bunalım gibi duygu durumlarının anlatıldığı bir edebî eserde yazar ya da şair psikoloji biliminden yararlanır.

Edebiyat ve Tarih İlişkisi: Çoğu zaman tarihte önemli bir yere sahip bir olayın hem tarih bilimince hem de edebiyatta konu olarak ele alındığı görülür. Tarih olayları neden ve sonuçları ile irdeler; edebiyat ise olayların arka planında nelerin yaşandığını anlatır.

UYARI

Edebiyat, ürünlerini ortaya koyarken ve bu ürünleri incelerken çeşitli bilim dallarıyla ilişki kurar: Tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, felsefe, folklor (halk bilimi), bilim ve teknik...

5. Aşağıdakilerden hangisi edebî bir metinden alınmıştır?

- A) Bir şeyin birden çok tanımı varsa o 'şey' in tanımsız olduğu bilimsel bir gerçektir.
- B) Halk dünyasının ortak sesi ve halk yüreğinin ortak duygusu, ortak vurgusu olan türküler bir ezgi ile söylenen halk şiirlerine verilen addır.
- C) Kendinizi değiştirmenin ne kadar güçlü olduğunu düşünürseniz, başkalarını değiştirme şansınızın ne kadar az olduğunu anlarsınız.
- D) Bir akşamüstü, aynı biçimde karşısına dikilmişti. O ise, derenin üstüne küçük bir köprü atıyor, köprüyü ısıklarla geçiyordu. Ağzında bir türkü. Karanfillerse kulaklarının arasına takılı. Dereyi, dolunayın sularındaki şavkını onlarla taçlandırarak.
- E) İnsanlar, kişisel sorumluluklarının farkına varmadığı sürece, ülkelerinin kalkınması da mümkün olmayacaktır. Her vatandaş "yaşamın yaratıcısı" olmalıdır.

6. Ben, bu toprakların insanıyım. Ağrı Dağı'nın haşmeti içimi ürpertir. Doğup büyüdüğüm Çukurova'ya indiğimde Toroslar dolar yüreğime. Himalayaları, ayırt edemem Ağrı'dan, Toroslardan.

Bu parçada edebiyatın hangi bilim dalıyla ilişkisi sezilmektedir?

- A) Psikoloji
- B) Coğrafya
- C) Sosyoloji
- D) Tarih
- E) Biyoloji

7. Uyuşamayız, yollarımız ayrı;
Sen çiğercinin kedisi, ben sokak kedisi;
Senin yiyeceğin kalaylı kapta;
Benimki aslan ağzında;
Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.
Ama seninki de kolay değil, kardeşim;
Kolay değil, hani,
Böyle kuyruk sallamak tanrının günü.

Yukarıdaki şiir edebiyat ile hangi bilim dalının inceleme alanına girer?

- A) Sosyoloji
- B) Psikoloji
- C) Coğrafya
- D) Tarih
- E) Biyoloji

8. Sartre ve Camus gibi yazarların eserlerine baktığımızda, hep bir insan varlığının bulunduğu görürüz. İnsan varlığını tasvir eden bir yazar ise o varlığın içinde yaşadığı evreni dikkate almadan bu tasviri yapamaz. Nitekim, Camus'deki 'saçma' (absurde) kavramı, evrenle insan bilinci arasındaki kopuşu, Sartre'da da 'bulantı' kavramı, evren karşısındaki insanın durumunu ifade eder. Ayrıca, bu yazarlar, romanlarında, bireyselliği de aşarlar. Şöyle ki: Sisifos'un durumu, sadece tek bir insanın durumu değil, bütün bir insanlığın durumudur. Bulantı'da Roquentin, aynı şekilde bütün insanlığı temsil eder.

Bu parçada edebiyatın hangi bilim dalıyla olan ilişkisi anlatılmıştır?

- A) Psikoloji
- B) Felsefe
- C) Sosyoloji
- D) Antropoloji
- E) Tarih

9. Öğretmen sınıfta Deniz, Defne, Uğur, Seden ve Barış'a 'Edebiyat nedir? Edebî metinlerin özellikleri nedir?' konusunda araştırma ödevi vermiştir. Öğrenciler yaptıkları araştırmalar sonucunda konuyla ilgili yorumlarını sınıfta sunmuşlardır.

Aşağıda öğrencilerin konuyla ilgili sözlere yer verilmiştir. Hangi öğrenci konuyla ilgili yanlış bir açıklama yapmıştır?

- A) Deniz: Edebî eserde eskimeyen, estetikdir. Zamanın sınırlarını aşan bir estetik anlayış eseri ölümsüz yapar.
- B) Defne: Edebiyat gerçekliği yorumlarken, yeniden keşfederken onu tanımamıza yardım eder. Edebî eserde gerçekliğin aynen aksettirilmemesi onun 'kurmaca' oluşunu ifade eder.
- C) Uğur: Edebî bir eserin ilk amacı faydadır. Bilimde olduğu gibi edebî eser de anlattıklarıyla insanlığın yararına çalışmayı hedefe koyar ve o yönde eser oluşturulur.
- D) Seden: Edebiyatın konusu insandır. Onun ortak değerleri acı, keder, aşk, sevinç, mutluluk... İnsan var oldukça edebî eserlerin konusunu oluşturacaktır.
- E) Barış: Edebî eserlerde dil günlük dilden farklı kullanılır. Edebiyatı imgesel bir dil vardır. Onun dili imgelerin dans ettiği, okurun zihninde olayları, nesnelere canlandırılan bir dildir.

TEST • 3

1. Türkçenin gelişimi ile ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Eski Türkçe 7. – 13. yüzyılları kapsar.
- B) Göktürk, Uygur ve Karahanlı döneminde kullanılan Türkçeye Eski Türkçe Dönemi denir.
- C) Batı Türkçesi; Eski Anadolu, Osmanlı ve Türkiye Türkçesi olarak gelişme gösterir.
- D) Türkiye Türkçesi, Batı Türkçesinin devamıdır.
- E) 13. ve 20. yüzyıl arasına Osmanlı Türkçesi denir.

2. Aşağıdakilerden hangisi Kuzey-Doğu Türkçesinin çağdaş dönemi içinde yer almaz?

- A) Azeri Türkçesi
- B) Kazak Türkçesi
- C) Kırgız Türkçesi
- D) Tatar Türkçesi
- E) Özbek Türkçesi

3. Aşağıdakilerden hangisi, Batı Türkçesinin çağdaş kollarından biri değildir?

- A) Türkmen Türkçesi
- B) Türkiye Türkçesi
- C) Azeri Türkçesi
- D) Gagavuz Türkçesi
- E) Tatar Türkçesi

4. “Kutadgu Bilig” adlı eser, Türkçenin hangi döneminin özelliklerini yansıtır?

- A) Eski Türkçe
- B) Osmanlı Türkçesi
- C) Eski Anadolu Türkçesi
- D) Çağatay Türkçesi
- E) Uygur Türkçesi

5. Ben yürürüm yane yane
Aşk boyadı beni kane
Ne akîlem ne divâne
Gel gör beni aşk neyledi

Dil ve anlatım özellikleri dikkate alındığında bu şiir Türk dilinin hangi dönemine ait olabilir?

- A) Türkiye Türkçesi
- B) Kuzey Türkçesi
- C) Doğu Türkçesi
- D) Eski Anadolu Türkçesi
- E) Osmanlı Türkçesi

6. Türkiye Türkçesiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Batı Türkçesinin ikinci devresidir.
- B) ‘Yeni Lisan Hareketi’ başlangıcı kabul edilir.
- C) Latin alfabesinin kabulü dönemin oluşmasında etkilidir.
- D) Atatürk tarafından Türk Dil Kurumunun kurulması dönemin gelişmesi için önemli bir adım olmuştur.
- E) Türkiye Türkçesinde yazı dilinde İstanbul ağı esas alınmıştır.

7. I. Şiir

İlahi öküş hamd ayur men sanga
Sening rahmetingdin umar men onga
(Atabet’ül Hkayık)

II. Şiir

Bin yıl ömrüm olursam harcedem bu kapuda
Ben gerçek âşık isem gerek bu yolda ölem
(Garipnâme)

Bu şiirlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. şiir Eski Türkçe Dönemi’ne aittir.
- B) II. şiir Eski Anadolu Türkçesine aittir.
- C) Her ikisinde yabancı sözcüklere yer verilmiştir.
- D) II. şiir günümüze daha yakın bir dönemde yazılmıştır.
- E) Her iki şiir de Batı Türkçesi içinde yer alır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

ESKİ TÜRKÇE ÇAĞI

Türkçeyi metinle ve “Türk” adıyla takip edebildiğimiz gerçek bir devredir. Tarih olarak 7.-13. yüzyıllar arasını kabul etmekteyiz. Orhun Yazıtları ile Uygur metinlerini içine alan bu çağ;

A. Köktürk

B. Uygur devreleri olmak üzere ikiye ayrılır.

ORTA TÜRKÇE ÇAĞI:

Eski Türkçe döneminden sonra Türkçenin İslâmiyet etkisinde ilk eserlerini verdiği bir dönem vardır ki bu döneme Orta Türkçe veya Karahanlı Türkçesi diyoruz.

BATI TÜRKÇESİ:

- a. Eski Anadolu Türkçesi
- b. Osmanlı Türkçesi
- c. Türkiye Türkçesi olmak üzere üç safhada gelişmiştir.

UYARI

Türk dilinin ortaya çıkış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Türkçenin bilinen yazılı metinlerinden önceki dönemleri “karanlık dönem” olarak kabul edilmektedir.

UNUTMA

Türkçenin yazılı ürünlerle takip edilebilen 6. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar olan dönemine “Eski Türkçe” denir.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Göktürk Metinleri:

Bilge Kağan Yazıtı

Kültigin Yazıtı

Tonyukuk Yazıtı

Uygur Metinleri:

Altun Yaruk

Sekiz Yükmeç

İrk Bitig

Karahanlı Metinleri:

Kutadgu Bilig

Divanü Lûgat-it-Türk

Atabetü'l Hakayık

Divan-ı Hikmet

UYARI

Kuzey-Doğu Türkçesi XV. yüzyıl-
da Kuzey Türkçesi (Kıpçakça) ve
Doğu Türkçesi(Çağatayca) ol-
mak üzere iki kol hâlinde gelişi-
mesini sürdürmüştür. Türkçenin
XIII ve XV. yüzyıllar arasındaki
dönemi "Eski Anadolu Türkçesi"
adını alır. Bu dönemin özellikleri
Yunus Emre Divanı, Mantıku't-
Tayr, Garipnâme vb. eserlerde
görölmektedir.

UNUTMA

Kuzey Türkçesi: Codeks Cume-
nikus

Doğu Türkçesi: Muhâkemetü'l-
Lügatayn

8. Türk dilinin dönemleriyle ilgili aşağıda ya-
pılan açıklamalardan hangisi yanlıştır?

- A) Geçiş dönemi eserleri Eski Türkçe Döne-
mi'ne aittir.
B) Eski Türkçe devrinden sonra Türkçe üç
ana kola ayrılır.
C) Kuzey-Doğu Türkçesi Eski Türkçenin de-
vamı olarak Orta Asya'da kullanılan dildir.
D) Kuzey-Doğu Türkçesi Kuzey ve Doğu Türk-
çesi olarak kendi içinde iki kolda gelişir.
E) Batı Türkçesi 13.yüzyıldan beri devam et-
mektedir.

9. Türkçe tahmini olarak 4500-5000 yıl öncesi-
ne kadar uzanan dünyanın en köklü dillerinden
biridir. Türkçenin tarihi devreleri ele alınırken
Türkçenin ilk dönemlerini göstermek için genel-
likle İlk Türkçe ve Ana Türkçe gibi isimlendir-
meler yapılmıştır. İlk Türkçe, Türkçenin milattan
önceki dönemleri için yapılan genel bir isimlen-
dirmedir. Çuvaş Türkçesinin bu devrede ayrıldı-
ğı kabul edilmektedir. İlk Türkçe Dönemi'nden
sonra milat sıralarında başladığı kabul edilen
Ana Türkçe Dönemi gelir. Bu dönem Türkçenin
ilk yazılı ürünlerinin ortaya çıktığı Eski Türkçe
Dönemi'ne kadar devam eder.

Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangi-
si çıkarılamaz?

- A) Türkçe kökeni çok eskiye dayanan bir dil-
dir.
B) Lehçelerin ayrılması İlk Türkçe Döne-
mi'nde gerçekleşmiştir.
C) Türkçenin ilk yazılı ürünleri Ana Türkçe
Dönemi'nde ortaya çıkmıştır.
D) Ana Türkçe Dönemi'ni Eski Türkçe Döne-
mi takip eder.
E) Türkçenin dönemlerinin belirlenmesinde
çeşitli isimlendirmeler yapılmıştır.

10 ve 11. soruları aşağıdaki bilgilerle
göre cevaplayınız.

- I. Yusuf Has Hacib: Kutadgu Bilig adlı eseri-
mi Karahanlı Türkçesiyle yazdım.
II. Yollug Tigin: Kül Tigin abidesini Bilge Ka-
ğan'ın ağzından Göktürkçeyle yazdım.
III. Ali Şir Nevai: Şiirlerimi Çağatay Türkçesi-
yle yazdım.
IV. Yunus Emre: Şiirlerimi Eski Anadolu Türk-
çesiyle söyledim.
V. Yaşar Kemal: Romanlarımı Türkiye Türk-
çesiyle yazdım.

10. Yukarıda konuşturulan sanatçılardan han-
gisinin eserleri Doğu Türkçesinin ürünle-
ridir?

- A) Yusuf Has Hacib
B) Yollug Tigin
C) Ali Şir Nevai
D) Yunus Emre
E) Yaşar Kemal

11. Yukarıdaki sanatçılardan hangileri Eski
Türkçe dönemi içinde eser vermişlerdir?

- A) I. ve II. B) Yalnız II. C) III. ve IV.
D) I. ve IV. E) Yalnız V.

12. Oğuz Türklerinin yazı dili Türkçenin hangi
kolunu oluşturur?

- A) Eski Türkçe
B) Karahanlı Türkçesi
C) Kuzey Türkçesi
D) Batı Türkçesi
E) Doğu Türkçesi

UNUTMA

Metinler gerçeklikle ilişkileri, işlevleri, yazılış amaçları, kullanılan anlatın tekniği, dili kullanımı ve işlevi, metnin içeriği ve biçimsel özellikler bakımından sınıflandırılırlar. Buna göre metinler genel olarak öğretici metinler ve sanatsal (kurmaca) metinler olarak ikiye ayrılır.

UYARI

Bir yazıyı şekil, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütününe metin denir. İnsanlarda zevk uyandırmak ve onları etkilemek için ortaya konan yazılara ise edebî metin denir.

UNUTMA

Gerçeklik, nesnel ve somut olarak var olan bir durumu, olayı olduğu gibi aktarmaktır. Kurmaca ise olmadığı hâlde varmış gibi tasarlanıp kurgulanmış olayların, durumların anlatılmasıdır.

TEST • 4

1. Roman, sinemaya yatkın bir yazınsal biçim değildir. Çünkü, romanın dünyası, insan bilincinin dünyasıdır. Ağırlıklı olarak insanın iç dünyasını ele alan roman, sinemayla bağdaşmaz. Bilinçteki süreçlerin, insanın iç dünyasının somut, fiziksel göndermeleri ya da karşılıkları yoktur. Dolayısıyla bu süreçleri görünürlü diliyle anlatmak zordur.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Üslup kaygısı güdülmemiştir.
B) Açıklama, bilgi verme amacıyla yazılmıştır.
C) Dil öğelerine yan anlam değeri yüklenmiştir.
D) Anlatım akıcı, duru, açık ve yalındır.
E) Duygu ve düşünceler kısa ve kesin ifadelerle anlatılmıştır.

2. I
Ömrün o büyük sırrını gör bir bak da,
Bir tek kökü kalmış ağacın toprakta,
Dünya ne kadar tatlı ki binlerce kişi,
Kolsuz ve bacaksız yaşayıp durmakta...

II
Bir zamanlar semizce, kurnaz bir tilki vardı
Sık sık ormanlığa, yemek için uğradı
Bir gün yine o günlerden biriydi
Tilki açtı ve lakin, yine de çok diriydi
Girdi o ormanlığa, etrafına bakındı
Onun duyduğu ses, bir hayli tanıdıktı
Çallardan zıpladı, bir küçük yavru tavşan
Birkaç saniyede, dereler tepeler aşan
Tilki seslendi ona: "Bekle bir tavşan kardeş!
...

Şiir ve fabldan alınan bu parçalarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Üslup kaygısı güdülmemiştir.
B) Amaç sezdirmek, çağrıştırmak ve bu yolla düşündürmektir.
C) Dil, şiirsel işlevde kullanılmıştır.
D) Coşku ve heyecanı dile getiren metinlerdir.
E) Sanatsal metinlerdir.

3. I. Metin
1898'de İstanbul'da doğan Çamlıbel, 1973'te yine İstanbul'da vefat eder. Babası Süleyman Nazif, annesi Fatma Ruhiye Hanım'dır. İlk ve ortaöğrenimini Bakırköy'de bitirir. Lise yıllarından sonra tıp okuduysa da bitirmeden gazeteciliğe başlar. Sonra öğretmenliğe döner çeşitli yerlerde öğretmenlik yapar. 1931'de Ankara Kız Lisesi'nde coğrafya öğretmenliği yapan Azize Hanım ile evlenir. Ondandır, İsmet ve Yeliz isminde iki çocuğu olur. Beş Hececiler içerisinde yer alan Çamlıbel öğretmen, siyasetçi ve şair kimlikleriyle bilinir. TBMM'de dört dönem milletvekili görevinde bulunur.

II. Metin

"Yaban" ya aydın ile köylü arasındaki uçurumu içtenlikle dile getirdiği, bu yarayı cesaretle deştirdiği ve Anadolu köylüsüne ait gerçekleri bütün çıplaklığıyla önümüze serdiği için övülmüş ya da tek yanlı olduğu, gerçekleri çarpıttığı ve köylünün yalnız olumsuz yönlerini anlattığı için eleştirilmiştir. Tartışılan sorun hep şu olmuş: Yakup Kadri'nin sergilediği köylü gerçeğe uyuyor mu uymuyor mu? Yaban'ı roman olarak ele alıp inceleme çabaları yok denecek kadar az. Oysa Türk romanı tarihinde önemli bir yer tuttuğunu, etkileyici ve çarpıcı olduğunu inkâr eden de yok.

Bu metinlerle ilgili olarak aşağıdaki açıklamaların hangisinde bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Gazete çevresinde oluşan metinlerdir.
B) I. metin biyografiden, II. metin eleştiriden alınmıştır.
C) Metinlerde imgelere yer verilmemiştir.
D) Öğretici metindirler.
E) Okurun yeni ve farklı anlamlar çıkarabilmesi söz konusu değildir.

4. I. Mektup
II. Tiyatro
III. Deneme
IV. Roman
V. Gezi yazısı

Numaralanmış türlerden hangileri gerçekliği ele alışları bakımından farklıdır?

- A) I ve IV B) II ve IV C) II ve III
D) II ve V E) III ve V

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

SANATSAL METİNLER

İnsanların iç dünyasında zevk uyandırmak ve onları etkilemek için oluşturulur.

Üslup ve anlatım kaygısı ön plandadır.

Dil daha çok sanatsal (şiişsel) anlamda kullanılır.

Çağırışım ve duygu değeri yüksektir.

Okuyanların yeni ve farklı anlamlar çıkarmasına elverişlidir.

Kurmaca bir yapısı olan sanatsal metinlerde şiişsel ve imgesel bir dil kullanılır.

Okuyucunun yorumuna göre yeni anlamlar kazanan ifadelere yer verilir.

Yan ve mecaz anlamlı sözcükler fazladır.

UNUTMA

Şiiir, roman, tiyatro, masal, destan vb. metinleri sanatsal metinlere örnek gösterilebilir.

UYARI

Sanatsal metinleri; coşku ve heyecanı anlatan metinler (şiiir), anlatmaya bağılı metinler (roman, öykü...), göstermeye bağılı metinler (tiyatro) olmak üzere üçe ayırabiliriz.

5. Aşağıdaki parçaların hangisinde yazınsal bir söylem vardır?

- A) Namık Kemal'e göre Avrupa'da refahı sağlayan şeyler; özgürlük, eşitlik ve bilimdir. O, Batı'da teknolojinin ya da başka bir deyişle toplumsal yapının ürettiği ideolojinin bir parçasını alıp İslam ideolojisine yamayaarak Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme sorununa bir çözüm getirebileceğine inanıyordu.
- B) Bazen düşünüyorum ben yaptığım işin karşılığını alınca nasıl mutlu oluyorum. Neden insanlar bu mutluluğu tatmaktan yoksun kalıyorlar diyorum. O zaman işin içinden çıkamıyorum...Ama ben şunu biliyorum ki çalışmak insanı olgunlaştırır. Ve ben de o olgunlaşmış insanlardan birisiyim.
- C) Kitaptan niçin korkarlar? Bunu bir türlü anlayamadım. Kitaptan korkmak, insan düşüncesinden korkmak, insanı kabul etmemektir. Kitaptan korkan adam, insanı mesuliyet hissinden mahrum ediyor demektir. "Bırak, senin yerine ben düşünüyorum!" demekle, "Falan kitabı okuma!" demek arasında hiçbir fark yoktur.
- D) Ağaç mıydı onlar? Evet. Ağaçların yeşili gecenin karanlığında bile seçiliyordu: İki servi. Ağaçların dışındaki her şey karanlığın tülüyle örtülü, hayaletler gibi usul usul deviniyorlardı. Hareketsizdi ağaçlar ve yeşil. Öylece konuşmadan, birbirlerinden habersiz iki insan gibiydiler. Civardaki tek tük ışıklar da söndü. Herkes uykunun kucağındaşimdi.
- E) Lviv'e vardığımızda Ukrayna gibi hâlâ yoksullukla mücadele eden, savaş halinin sürdüğü bir ülkede bu denli alımlı, eski ve güngörmüş, böylesine güzel bir kentle karşılaşacağımı hiç beklemiyordum doğrusu. Lviv de Kiev gibi ilk görüşte kendisine çektibeni, cazibesine kapıldım.

6. Roman ve öykü aşağıdaki ölçütlerden hangisine göre farklı türlerdir?

- A) Gerçeklikle ilişkileri
B) Kullanılan anlatım türü
C) Metnin içeriğı
D) Biçimsel özellikler
E) Yazılış amacı

7. Metinlerin sınıflandırılmasıyla ilgili olarak aşağıdakilerin hangisi yanlıştır?

- A) Karagöz oyunu olay çevresinde oluşan metinlerdendir.
B) Söylev, açık oturum, konferans anlatmaya bağılı metinlerdir.
C) Sohbet, fıkra, makale gazete çevresinde oluşan metinlerdir.
D) Şiiir, coşku ve heyecanı dile getiren metinlerdir.
E) Mektup, günlük, anı öğretici metinlerdir.

8. Bu ilke tekil durumların gözleminden türetilcek bir genelleme ya da tümevarım değildir. Aslında genellemenin tekil durumların bir gözleminden türetildiği görüşü bir yanılıdır çünkü tekil durumlar yalnızca tekil durumlardır ve böyle alındıklarında üzerlerine ne denli düşünülürse düşünülün, içlerine girip ne denli araştırılırsa araştırılın, tüm parçaları çözümlense ve her köşesi didik didik edilse bile hiçbir zaman evrenseli göstermezler.

Bu parça aşağıdaki türlerden hangisine aittir?

- A) Bilimsel metin B) Makale
C) Felsefi metin D) Eleştiri
E) Tarihi metin

9. Öğretici metinlerle ilgili aşağıdaki sınıflandırmaların hangisinde yanlılık yapılmıştır?

Kişisel Hayatı Konu Alanlar	Gazete Çevresinde Oluşanlar
A) Sohbet	Gezi yazısı
B) Mektup	Eleştiri
C) Anı	Makale
D) Biyografi	Deneme
E) Otobiyografi	Fıkra

ANAHTAR

ÖĞRETİCİ METİNLER

Açıklamak, bilgi vermek, öğretmek amacıyla yazılır.

Günlük yaşantılar, tarihî olaylar ve bilimsel gerçekler ele alınır.

Konuyla ilgili duygu ve düşünceler kısa ve kesin ifadelerle dile getirilir.

Dil, daha çok, göndergesel işlevde kullanılır.

Söz sanatlarına, kelimelerin mecaz ve soyut anlamlarına pek yer verilmez.

Verilen bilgiler, yapılan açıklamalar örneklerle, tanımlarla pekiştirilir.

Daha çok ansiklopedilerde, bilimsel kitaplarda ve ders kitaplarında kullanılır.

Gereksiz söz tekrarına, ses akışını bozan, söylenmesi güç sesler ve kelimelere yer verilmez.

UNUTMA

Öğretici metinleri kişisel hayatı konu alan (mektup, günlük, anı...) ve gazete çevresinde gelişen metinler (makale, deneme, fıkra...) olmak üzere iki başlık altında toplarız.

UYARI

Sanatsal metinlerle öğretici metinleri gerçeği ele alışları bakımından birbirinden ayırırız. Gerçeği olduğu gibi hiç değiştirmeden işleyen eserler öğretici metin, gerçeği kurmaca dünya içinde yeniden şekillendiren eserler sanatsal metin kabul edilir.

TEST • 5

- I. Yazılı anlatım olmaları
II. Gerçeklikle ilişkilerinin farklı olması.
III. Yazılış amaçlarının farklı olması.
IV. Olay çevresinde oluşmaları.
V. Sanatsal metin olmaları.

Yukarıda numaralanmış özelliklerden hangisi tiyatro oyunu ile günlük türünün ortak yönüdür?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- Aşağıdakilerden hangisi öğretici metinlerin özelliklerinden değildir?

- A) Dil daha çok göndergesel işlevde kullanılır.
B) Sözcükler gerçek anlamlarıyla kullanılır.
C) Açıklamak, öğretmek ve bilgi vermek amacıyla düzenlenirler.
D) Her okuyucu öğretici metinlerden kendine göre bir anlam çıkarır.
E) Öğretici metinlerde gerçeklik değiştirilmez.

- (I) Edebî metin, özellikleri kendinde gizli bir iletişim aracıdır. (II) Edebî metin kurmaca bir yapıdır. (III) Edebî metin, dille gerçekleştirilen sanat etkinliğidir. (IV) Edebî metinde, dilin şiirsel işlevi hâkimdir. (V) Edebî metnin bir göstereni birçok gösterilene vardır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra "Yani edebî metin her okunduğunda yeniden kurulur ve yaratılır." cümlesi getirilebilir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

- Aşağıdakilerden hangisi anlatmaya bağlı metinler içinde yer almaz?

- A) Roman B) Mesnevi
C) Manzum hikâye D) Anı
E) Destan

- Metinlerin sınıflandırılmasıyla ilgili olarak yapılan açıklamalardan hangisi yanlıştır?

- A) Gezi yazısı, gazete çevresinde gelişen öğretici metin türüdür.
B) Karagöz, göstermeye bağlı bir metin türüdür ve olay çevresinde gelişen metinler içinde yer alır.
C) Mektup, kişisel hayatı konu alan öğretici metin türüdür.
D) Şiir, sanat metinleri içinde coşku ve heyecanı dile getiren metin türüdür.
E) Masal, olay çevresinde gelişen anlatmaya dayalı bir metin türüdür.

- Aşağıdakilerin hangisi bir öğretici metinden alınmış olabilir?

- A) Anası, aşağıda iki komşu hanımla oturmuş, her nedense ateşlenmiş, hızlı konuşuyor. Belli ki dedikodu yapıyorlar. Tekir kedi minderine üzerine uzanmış, dört ayaklarını germiş uyuyor.
B) Bütün gün sokaklarda gezdikten sonra akşam eve dönmek, yaz tatilinden sonra okula dönmeye benziyor. Kahve kapana kadar oturdum. Herkes teker teker evine dönerken belki bir şey yapan biri çıkar diye bekledim.
C) Aslan toprakla oynuyormuş bir gün; Bir de bakmış pençesinde fare, Aslan, aslan yürekliymiş o gün, Kıymamış canına, bırakmış yere. Boşuna gitmemiş bu iyiliği. Kimin aklına gelir, Farenin aslana iyilik edeceği?
D) Nereden geldiği ve nasıl başladığı meçhul bir kürk modası, İstanbul'un hemen bütün kadın tabakalarına yayıldı. Tırnaklarını uzatan, vücudunu tüyle göstermek isteyen kadın, belli ki insandan başka hayvana benzemek istiyor. Bu meylin sebebi ne olsa gerek?
E) Günlerden bir gün, kaplumbağa tavşanın karşısına geçmiş: "Ben senden daha hızlı koşarım!" demiş. Tavşan: "Git işine!" demişse de dinletememiş. Sonunda bakmış olmayacak, yarış etmeye hazır olmuş. Gün gösterip sözleşmişler, sonra ayrılmışlar. Günü gelmiş.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Sözlü anlatım türlerinin ortak amaçları şöyledir:

- Bilgi sunmak
- Tartışma yoluyla gerçeğe ulaşmak
- Bir konuyu ve sorunu incelemek
- Kamuoyu oluşturmak
- Yeni bir buluşu tanıtmak

UNUTMA

Deneme, makale, sohbet, mektup, öykü, roman gibi metin türlerinde yazılı anlatım; münazara, açık oturum, konferans gibi etkinliklerde sözlü anlatım kullanılır.

UYARI

Sözlü anlatım; günlük gereksinimleri karşılamanın yanında diyalog, mülakat (görüşme) gibi karşılıklı konuşmalarda; nutuk (söylev), konferans, tartışma gibi topluluk karşısında gerçekleşen konuşmalarda kullanılır.

7. Aşağıdakilerden hangisi metinlerin sınıflandırılma nedenlerinden biri değildir?

- Türler arasındaki ilişkiyi kavrama.
- Türler arasındaki düzeni belirleme.
- Metinlerden farklı anlamlar çıkarabilme.
- Öğrenme, öğretmeyi kolaylaştırma.
- Araştırmada kolaylık sağlama.

8. Aşağıdakilerden hangisi öğretici metinlerin temel amaçları içinde yer almaz?

- Kanıları değiştirme
- Bilgilendirme
- Estetik duyarlılığa hitap etme
- Uyarma
- Düşündürme

9. Akşamın beş buçuğunda daha Niğde istasyonunda kahve içiyordum. Sokak fenerleri yanarken Kayseri' de olacağım. Bisikletin ilk icadı zamanlarında ona verilen Şeytan Arabası ismini bu otoraya saklamak lazımmış! Otoray, görünüşte yirmi otuz kişilik büyücek bir otobüs. Fakat ikisi arasında âdeta nalınlı adam ile patenli adam farkı var. Otobüsün mütemediyen taşla, toprakla boğuşmasına mukabil otoray, cilalı çelik raylar üstünde yağ gibi kayıyor.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçanın yazılış amaçlarından biri değildir?

- Bu türe merak duyan bir okur kitlesi oluşturmak
- Değişik memleketlerin kültür ve inançlarını tanıtmak
- İnsanların görmediği yerleri göz önünde canlandırmasını sağlamak
- Gezilen yerle kendi yaşadığı yerleri karşılaştırmak
- Farklı medeniyetlerin birbirini tanımalarına yardımcı olmak

10. I. Metin

Suluk soluğaydı. Kulağını demir kapıya ya-naştırırdı, dinledi. Hiçbir kıpırtı yoktu dışarıda. Ter içinde kalmıştı. Nicedir avuçlarında sıkıldığı yuvarlanmış kâğıt parçacığının terden ıslanıp yumuşadığını bildi. Yavaşça doğrulup demir kapının ortasındaki dört köşe deliğe uzandı, baktı: Kimseler yoktu dışarıda...

II. Metin

Biliyoruz ki bizde roman, Batı'da olduğu gibi feodaliteden kapitalizme geçiş döneminde burjuva sınıfının doğuşu ve bireyciliğin gelişimi sırasında tarihsel, toplumsal ve ekonomik koşulların etkisi altında yavaş yavaş gelişen bir anlatı türü olarak çıkmadı ortaya. Batı romanından çeviriler ve taklitlerle başladı yani Batılılaşmanın bir parçası olarak Şemsettin Sami, Namık Kemal, Ahmet Mithat gibi romanı ilk deneyen yazarlarımızın edebiyat ve roman ile ilgili yazılarını okuyacak olursak görürüz ki Avrupa edebiyatını ve romanını ileri bir uygarlığın işareti; kendi edebiyatımızı ve özellikle anlatı türündeki yapıtlarımızı da geriliğin bir işareti sayarlar. Batı uygarlığını sadece sanayi ve teknikte bir ilerleme olarak görmüyor, "eğitim"i ve edebiyatı ile bir bütün olduğuna inanıyorlardı.

Bu parçalarla ilgili olarak aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- I. metinde öyküleyici anlatım kullanılmışken, II. metinde açıklayıcı anlatım biçimi kullanılmıştır.
- I. metinde dilin sanatsal işlevi, II. metinde ise göndergesel işlevi kullanılmıştır.
- Her iki metin de yazılı anlatımla oluşturulmuştur.
- Metinlerin sınıflandırılmasına göre iki metinde edebî metin türüne örnektir.
- I. metin olay içinde yaşatma, II. metin açıklama amacıyla oluşturulmuştur.

TEST • 6

1. ----- Batı'ya yönelmeyle başlayan bir dizi kültürel yenilik, dil ve edebiyata yönelik tavır değişikliğini de beraberinde getirmiştir. Modern Türk edebiyatının kurulmasında en belirgin nitelik ise gelenekten sıyrılma arzusu olarak belirmektedir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki-lerden hangisi getirilmelidir?

- A) Tanzimat Dönemi'nde
B) Servetifünun edebiyatıyla
C) Millî Edebiyat Dönemi'nde
D) Divan edebiyatında
E) Halk edebiyatında
2. **Farklı edebî toplulukların en çok görüldüğü dönem aşağıdakilerden hangisidir?**
- A) Cumhuriyet Dönemi
B) Millî Edebiyat Dönemi
C) Servetifünun Dönemi
D) Tanzimat Dönemi
E) Divan edebiyatı

3. XIII. asrın ilk çeyreğinin sonlarına doğru Moğol istilâsından kaçıp Anadolu'ya gelen birçok büyük sūfînin tesiriyle I. Alâeddin Keykubad devrinden (1220-1237) başlayarak Anadolu'da yeni bir düşünce hız kazanır. Öte yandan yine aynı sebeplerle bu defa Orta Asya ve özellikle Horasan sahasından Türkmen şeyh ve dervişleri de bu çağda akın akın Anadolu'ya gelirler. Büyük merkezlerde Farsça bilen şehir halkına aynı dille hitap eden eserler yanında, fikirlerini geniş halk tabakalarına yaymak şevkiyle yazılan eserlerde Oğuz Türkçesi edebiyat ve yazı dili hüviyetiyle kendini göstermeye başlar. Böylece XIII. asrın ilk yarısı içinde, doğrudan doğruya Farsça bilmeyen bir kitleye 'doğru yolu gösterme' gayesini güden Türkçe yeni bir edebiyatın doğuşuna şahit olunur.

Bu parçada edebiyatımızın hangi kolunun doğuşundan bahsedilmektedir?

- A) Divan edebiyatı
B) Aşık edebiyatı
C) Dini-tasavvufî Türk edebiyatı
D) Halk edebiyatı
E) Millî edebiyat

4. Ömer Seyfettin, bu makalesinde yazı dilinin İstanbul Türkçesi esas alınarak kurulacağına, bunun için Türkçeye girmiş bütün Arapça ve Farsça kelimeleri bırakıp Orta Asya Türkçesine gitmeye gerek olmadığına, yalnız terkiple- rin mutlaka Türkçe olması ve aruz yerine Türk millî vezni olan hecenin kullanılması gereği- ne işaret eder. Dergideki diğer yazarların ve özellikle Ali Canip'in de katılımıyla genişle- yen hareket başlangıçta sadece dil konusun- da kendini göstermiştir.

Bu parçada edebiyatımızın hangi dönemi- ne ait anlayış dile getirilmiştir?

- A) Cumhuriyet Dönemi
B) Millî Edebiyat Dönemi
C) Tanzimat Dönemi
D) Fecriati Dönemi
E) Servetifünun Dönemi

5. **Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatı- nın dönemlere ayrılmasında etkili bir un- sur değildir?**

- A) Dini hayat
B) Kültürel farklılaşma
C) Dil coğrafyası
D) Sanat anlayışı
E) Sanatçılar

6. Alp Er Tunga öldü mü?
Issız acun kaldı mı?
Ödlek öcün aldı mı?
İmdi yürek yırtılır?

Bu dördlüğün İslamiyet öncesi Türk edebi- yatına ait olduğunu gösteren en belirleyici unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hece ölçüsünün kullanılması
B) Nazım biriminin dördlük olması
C) Ölüm konusunu işleme
D) Dil özellikleri
E) Kahraman bir kişiyi anlatması

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Türk edebiyatının dönemlere ay- rılmasında;

- Dil anlayışı
- Dini hayat
- Kültürel farklılaşma
- Sanat anlayışı
- Coğrafya değişimi
- Lehçe ve şive ayrılıkları etkili olmuştur.

UNUTMA

Türk edebiyatında farklı edebî dönemler yaşanmasının en önemli sebebi Türk boylarının dünya üzerinde çeşitli coğrafi bölgelere dağılarak ayrı topluluklar halinde ve ayrı devletler kurarak yaşamalarıdır. Bu durum, birtakım kültürel farklılıkları, farklı lehçe ve şivelerin oluşumunu, farklı medeniyetlerden etkilenmeyi ve farklı edebiyatlara sahip olmayı beraberinde getirmiştir.

UYARI

Başlangıcı tam olarak belirlene- meyen Türk edebiyatının fark- lı bir döneme ayrılmasındaki ilk büyük ölçüt din değişimidir. Ta- las Savaşı'yla ilk kez İslamiyet' le karşılaşan Türkler 10. yüzyıl- dan itibaren kitleler halinde İslamiyet' i kabul etmişler ve bu değişim edebî dönem farklılaş- masına neden olmuştur.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

A) İSLAMİYETTEN ÖNCEKİ TÜRK EDEBİYATI (.../ 10. yüzyıl)

- a. Sözlü Edebiyat Dönemi
b. Yazılı Edebiyat Dönemi

B) İSLAMİYETİN ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI (11. yüzyıl/ 19. yüzyıl)

- a. Divan Edebiyatı
b. Halk Edebiyatı

C) BATI EDEBİYATI ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI (19. yüzyılın ikinci yarısı/ Günümüz)

- a. Tanzimat Edebiyatı (1860 – 1896)
b. Servetifünun Edebiyatı (1896 – 1901)
c. Fecriati Edebiyatı (1908 – 1911)
d. Millî Edebiyat (1912 – 1923)
e. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923 ve sonrası)

UNUTMA

Edebiyatımızın ilk ana dönemi İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı, milli karakterde bir dönemdir. İkinci dönem İslamiyet Etkisinde Türk Edebiyatı, İslam (Arap ve Fars) kaynaklı; üçüncü dönem Batı etkisinde Türk Edebiyatı ise Batı kaynaklı bir dönem olmuştur.

UYARI

Türk edebiyatında yenileşme dönemi Tanzimat ve sonrasıdır. Batı Etkisinde Türk Edebiyatı, yeni edebiyat olarak da adlandırılır.

7. Güzel dil Türkçe bize
Başka dil gece bize
İstanbul konuşması
En saf en ince bize

Bu dörtlük aşağıdaki dönemlerin hangisinde yazılmış olabilir?

- A) Tanzimat Dönemi
B) Servetifünun Dönemi
C) Fecriati Dönemi
D) Millî Edebiyat Dönemi
E) Cumhuriyet Dönemi

8. Ovanda yayılır koyunna kuzu
Yerin çiğegisen göğün yıldızı
Emrah bir köledir sen bir beg kızı
Söyle sırma tellim kimin yarısın

Aşağıdakilerden hangisi bu dörtlüğün halk edebiyatı ürünü olmasının ölçütü değildir?

- A) Hece ölçüsünün kullanılması
B) Anlaşılır bir dille yazılması
C) Aşk konusunun işlenmesi
D) Tapşırma yer verilmesi
E) Dörtlük nazım birimi ile yazılması

9. ARABA SEVDASI

Ba'dehu alafrangalık illetine giriftar oldu. Bilahare bunlara sair hevesat da karıştı. Peder paşa irtihal etmekle başa bir de mirasyedilik çıkınca türlü sefahatler, israflar yol aldı. Bey yalnız geceleyn yatmaya gider veya sabahleyn haremde çıkarken bile hanımın oturduğu odanın kapısından bakarak eğer hanımefendi orada ise alafranga bir eda ile 'bonsuvar' veya 'bon nüi' deyip zavallı kadından karşılık almaya da lüzum görmeden çekilir, giderdi.

Aşağıdakilerden hangisi bu eserin Batı etkisinde oluşan Türk edebiyatı ürünlerinden sayılmasının nedenlerinden biri değildir?

- A) Anlatmaya bağlı metin olması
B) Roman türünde yazılması
C) Fransızca sözcüklerin bulunması
D) Kültürel farklılaşma
E) Tanzimat Dönemi'nde yazılmış olması

10. I
Karac'oğlan eğmelerin
Gönül sevmez değmelerin
İliklenmiş düğmelerin
Çözer Elif Elif diye

II
Yunus'dürür benim adım
Gün geçtikçe artar odum
İki cihanda maksûdum
Bana seni gerek seni

Bu dörtlüklerin farklı edebiyat kollarına ait olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nazım birimi B) Ölçü
C) Konu D) Dil
E) Uyak örgüsü

11. Türk edebiyatının dönemleriyle ilgili yapılan açıklamalardan hangisi yanlıştır?

- A) Divan edebiyatı XIII. yüzyıldan XIX. yüzyıl ortalarına kadar sürmüştür.
B) İslamiyet öncesi Türk şiirinde ahenk unsurları kullanılmamıştır.
C) Halk edebiyatında şiir ve müzik iç içedir.
D) Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla Tercüman-ı Ahval gazetesinin çıkışına kadar geçen süre Tanzimat Dönemi Türk edebiyatının hazırlık dönemi kabul edilir.
E) Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatında yazı diliyle konuşma dili arasındaki fark ortadan kalkmıştır.

12. I. Mezardan Sesler
II. Bize Göre
III. Tarih-i Kadim
IV. Türk Sazı
V. Altın Işık

Numaralanmış eserler yazıldıkları döneme göre ikişerli eşleştirildiğinde aşağıdakilerin hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

- İslamiyet öncesi dönemde koşuk, sav, sagu, destan gibi nazım biçimleri kullanılmıştır.
- Şiirler "yuğ" ve "sığır" adı verilen dini törenlerde "şölen" adı verilen ziyafetlerde söylenirdi.
- Ozan, kam, baskı, şaman gibi kişiler ilk ozanlar kabul edilir ve kopuz eşliğinde şiirler söylerlerdi.

Sav: Atasözünün İslamiyet öncesindeki karşılığıdır.

Sagu: Yuğ adı verilen ölüm törenlerinde okunan şiirlerdir.

Koşuk: Aşk, doğa, yiğitlik konularının işlendiği şiirlerdir.

Destan: Ulusların yazıdan önce olağanüstü olaylarının anlatıldığı uzun şiirlerdir.

UNUTMA

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı:

A. Sözlü edebiyat (Sav, sagu, koşuk, destan)

B. Yazılı edebiyat (Yenisey Yazıtları, Göktürk Abideleri, Uygur Metinleri)

A) Sözlü Edebiyat Dönemi'nde yazı bulunmadığından eserler sözlü ürünlerdi. Bu yüzden eserler yazılı metne dayanmadığından nesilden nesle (kulaktan kulağa) aktarılarak oluşmuş bir edebiyat dönemidir.

B) Türklere ait en eski yazılı eserler Yenisey Yazıtları'dır. (6.yy.) İlk okunan eserler Göktürk Yazıtları olduğu için ilk yazılı eserler olarak Göktürk Abideleri (Orhun Yazıtları) bilinir. İlk yazılı eserler 8. yüzyılda ortaya çıkmıştır.

UYARI

İslamiyet öncesi döneme ait sözlü ürün parçaları 11. yüzyılda Türkçenin ilk sözlüğü Divan ü Lugati't- Türk' te yazıya geçirilmiştir.

TEST • 7

1. Ay kağanın yüzü gök, ağzı ateş, gözleri elâ, saçları ve kaşları kara perilerden daha güzel bir oğlu oldu. Bu çocuk annesinden ilk sütü emdikten sonra konuştu ve çiğ et, çorba istedi. Kırk gün sonra büyüdü ve yürüdü. Ayakları öküz ayağı, beli kurt beli, omuzları samur omzu, göğsü ayı göğsü gibiydi. Vücudu baştan ayağa tüylüydü. At sürüleri güder ve avlanırdı.

Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Metinde geçen motiflerden yola çıkarak İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait bir destandan alınmış olabilir.
- B) Doğayı hayatının merkezine koyan atlı göçebe sistemin izleri görülür.
- C) Yabancı dil etkisinden uzak, sade bir dil ile söylenmiştir.
- D) Destan dönemine ait olduğu için gerçeklikten uzak söyleyişlere yer verilmiştir.
- E) İslamiyet öncesi yazılı edebiyatın özelliklerini taşır.

2. Aşağıdakilerin hangisinde İslamiyet öncesi Türk edebiyatı ile ilgili yanlış bir bilgi verilmektedir?

- A) Göktürk Kitabeleri, Türk edebiyatının ilk yazılı metnidir ve bu abidelerden ikisini Yollug Tigin yazmış, ilk anıtı ise vezir Tonyukuk kendisi yazmıştır.
- B) Şölen ve sığır törenlerinde söylenen koşuklar işledikleri konu yönüyle halk edebiyatındaki koşmaya benzer. Şamanların söylediği bu şiirlerin ilk örneklerini Kaşgarlı Mahmut yazıya geçirmiştir.
- C) Türeyiş destanı Uygur hakanının üç kızını insanoğluluyla evlendirmeyi uygun bulmayıp onları bir tanrıyla evlendirmesini konu alan bir destandır. Uygurlara ait olan diğer destan ise Göç destanıdır.
- D) Uygur yazılı metinleri daha çok dini içeriklidir. 38 harfli Uygur alfabesi ile yazılan bu eserler Maniheizm ve Budizm hakkındadır.
- E) Yuğ törenlerinde kopuz eşliğinde söylenen şiirlere sagu adı verilir. Bu şiirlerde yabancı dillerin ve kültürlerin etkisi yoktur.

3. Keldin esin esneyü
Kadka tükel osnayu
Kirdi bodun kasnayu
Kara bulut kükresür

(Rüzgâr eserek geldi
Kar tipiye benzedi
Halk titreyerek evlere girdi
Kara bulutlar görünüyör)

Bu şiirin yazıldığı dönem dikkate alındığında;

- I. Nazım birimi dördlüktür.
II. Dilde kelime sayısı sınırlıdır, yabancı dil etkisi yoktur.
III. Bu dönemde halk tabiatla iç içe olduğu için sanatçılar benzetmelerde tabiatı yararlanmışlardır.
IV. Tam ve zengin kafiye kullanılmıştır.
V. Dönemin ürünleri, birkaç dini metin dışında, çoğunlukla nesirdir.

yargılarından hangilerine ulaşılamaz?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

4. (I) Kül Tigin ve Bilge Kağan Bengü Taşları'nın bulunuşu, bilginlere yeni ufuklar açmıştır. (II) Çünkü bu taşlar hacimlilerdi ve batı cephelelerinde Moğolca metin bulunuyordu, Moğolca metinler okununca abidelerin Köktürkler'e ait olduğu anlaşılmıştır. (III) Wilhelm Thomsen uzun araştırma ve incelemeler yaptıktan sonra yazıtlardaki satırların sağdan sola sıralandığını çözmüş; ünlü seslerle diğer bazı harfleri keşfetmiş ve arkası çorap sökücü gibi gelmiştir. (IV) Esrarlı harflerin sırrını çözen Danimarkalı dil bilimci W. Thomsen, 25 Kasım 1893'te, bu taşın abidelerin Türklere ait olduğunu tüm dünyaya duyurmuştur. (V) Türkiye'de Köktürk Yazıtları'nı ilk tanıtan bilim adamı Necip Asım olduğu gibi, Orhun Abideleri'ni ilk defa neşretme şerefi de ona aittir; bengü taşları konusunu "Eski Türk Yazıtları" adlı eserinde en geniş ölçüde işleyen ise büyük tarihçi Hüseyin Namık Orkun'dur.

Bu parçada numaralandırılmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Göktürk Yazıtlarının Önemi ve Özellikleri:

- Göktürk Yazıtları (Orhun Abideleri), Türkçenin yazılı en eski kaynağıdır.
- Göktürk Yazıtları, bir hakanın, halkına hesap vermesi, halkın devlete, millete karşı görevlerinin hatırlatılması, düşmanın entrikalarına nasıl karşılık verileceğinden söz edilmesi ve Türklerin yüksek ahlak ve seciyesinin anlatılması açısından önemlidir.
- Bu anıtlar Türk adının, Türk milletinin isminin geçtiği ilk Türkçe metindir.
- II. Göktürk (Kutluk) devleti döneminde dikilmiş olup I. Göktürk devletinin tarihi anlatılır.
- 38 harften oluşan Göktürk alfabesi ile yazılmıştır.
- Yazarı Yolluğ Tigin'dir.
- "Türk" adının geçtiği ilk yazılı belge ve Türk edebiyatının ilk yazılı örnekleri olan Göktürk abidelerindeki yazılar 1893 yılında Prof. Thomsen ve Radloff tarafından okunmuştur.

UNUTMA

Türk edebiyatının yazılı ilk örnekleri, Göktürk Abideleri olarak kabul edilir.

UYARI

Yazılı edebiyat ürünleri denince akla ilk gelen eser, Göktürk Abideleri'dir. Uygur metinleri daha çok dini içerikli olduğu için edebî değer olarak geride kalır.

- Budist Uygur manzumelerinin çoğunda baş uyak ve dörtlük aliterasyonu vardır. Bazı mensur eserlerin içindeki manzum parçalarda son uyak ve hece ölçüsü de bulunur. Pek nadir olarak aliterasyonun bütün manzume boyunca devam ettiği hatta dizelerdeki bütün kelimelerin aynı sesle başladığı görülür.

Bu parçada Uygur edebî metinlerinin hangi unsuru açıklanmıştır?

- Tema
- Ahenk
- Üslup
- Yapı
- Gelenek

- Türklerin İslam dinini kabul etmesinden önce yazılan Orhun Yazıtları, muhteva olarak Türk tarihi ve kültürü bakımından önemlidir. Yazıtlarda; Türklerin, yabancıların siyasetine alet olduğu zamanlarda bozulduğu, devlet kademelerinde bilgili ve ehil olmayan kadronun iş başına getirildiği zaman yönetim düzeneğinin iyi çalışmayıp ahaliye hoşnutsuzluk görüldüğü, yabancı kültürünün Türk birliğini zedeleyip kişiliğini kaybettiği, konuşma sanatına uygun bir anlatımla verilmiştir. Türk milletinin en zor şartlarda bile içinden kuvvetli şahsiyetler çıkıp, ülkeyi kurtarıp, devleti yeniden kurup güçlendirdiği anlatılan abidelerde; devlet deneyimi yanında Türklük, bağımsızlık fikrine yer verilmiştir. Ayrıca bu yazıtlar, kağanların ulusa hesap vermesidir.

Bu parçada Orhun Yazıtları ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- Orhun Yazıtlarında milli bir bilincin olması.
- Siyasetnâme özelliği göstermesi.
- Sanatsal bir nitelik taşıması.
- Türk tarihi ve kültürü açısından önem.
- Dini yaşam biçimi.

- İslam öncesi Türk kültüründe ölüm şiirleri yuğ törenleri içerisinde söylenirdi. Bunlar başta dini bir mahiyet arz ederken sonraları ozanların kopuzları eşliğinde söyledikleri metinler haline geldiler. Belli vezinlerle söylenen bu eserlerde genellikle uzun uzun ölen kişinin erdemlerinden bahsedilir. Ölen kişinin çeşitli vasıflarının övüldüğü bu şiirlerde nihayet feleğin onu nasıl mağlup ettiğinden dem vurulur. Bu metinlerde canlı tabiat tasvirlerine, kahramanın öldüğü yerin özelliklerine de yer verilir. Ozan bu bölümde bir ilgi kurarak kendisiyle beraber tabiatın da ağladığından bahseder. Ozan bu şiirleri ya ölenin ağızından ya da kendi ağızından söyler.

Bu parçada açıklanan İslamiyet öncesi Türk edebiyatına ait nazım şekli aşağıdakilerin hangisidir?

- Ağıt
- Koşuk
- Sagu
- Mersiye
- Destan

- (I) Göktürkler tarafından 8. yüzyılda yazılan Orhun Abideleri, Türk edebiyatının ilk yazılı metnidir. (II) Bu abideyi oluşturan taşların en önemlileri Tonyukuk, Bilge Kağan ve Kül Tigin anıtlarıdır. (III) Abidelerde Çinlilerle olan mücadeleler, Göktürk devletinin kuruluşu, Türklerin sosyal yapısı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. (IV) Türk dilinin en önemli eserlerinden biri sayılan bu abideler üslup ve içerik açısından nutuk ve anı niteliğindedir. (V) Manzum ve mensur karışık olarak yazılan bu metinlerde İslamiyet öncesi edebiyatımızda kullanılan hece ölçüsüne dair örnekler de bulunmaktadır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlış yapılmıştır?

- I
- II
- III
- IV
- V

TEST • 8

1. Üzeri ciltli dört kitabı masanın üzerine koyan Doçent Doktor Semih Bey, Eski Türk Dili dersinin finalini sözlü olarak yapacağını söyler ve kitapları tanıtmaya başlar. Öğrenciler, bu tanımlardan yola çıkarak üzerlerinde isim yazmayan kitapların hangi eser olduğunu bulmaya çalışacaklardır. Semih Bey başlar:

- İlk kitap, ilk siyasetnâmedir.
- İkinci kitap, Türk dilinin ilk dil bilgisi kitabıdır.
- Üçüncü kitap, tasavvuf alanında yazılan ilk eserdir.
- Dördüncü kitap Uygur harfleriyle yazılmıştır.

Tanımları dinleyen Ece, parmak kaldırarak söz ister ve tahminlerini söyler:

- I. – İlk kitap, Divan-ı Hikmet'tir.
- II. – İkinci kitap, Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır.
- III. – Üçüncü kitap, Kutadgu Bilig'dir.
- IV. – Dördüncü kitap, Divanü Lugati't Türk olabilir.

Ece'nin numaralanmış tahminlerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) II ve III
D) I, II ve IV E) II, III ve IV

2. Bu eserde bulunan halk bilimi unsurları halk etimolojisi, destan, efsane, ninni, bilmece, atasözü, halk şiiri, inanışlar, gelenek, görenek, halk hekimliği, halk takvimi, oyun, giyim-kuşam, süslenme, halk mutfağı olarak karşımıza çıkar. Bu unsurların içinde hâlâ varlığını sürdürenler de vardır. Bu açıdan ----- bir kültür hazinesidir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki-lerin hangisi getirilmelidir?

- A) Kutadgu Bilig
B) Divanü Lugati't Türk
C) Makalat
D) Atabetü'l Hakayık
E) Divan-ı Hikmet

3. Hoca Ahmet Yesevi'nin asla unutulmaması gereken bir başka önemli özelliği de Türk dilinin gelişmesindeki tarihi rolüdür. O, zamanında Arapça ile Farsçanın bilim ve edebiyat dili olmasına ve kendisinin de bu dilleri çok iyi bilmesine rağmen Yesi'deki irşad etkinliklerinde Türkçe kullanmayı özellikle tercih etmiştir. Çünkü...

Bu parça aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanmalıdır?

- A) amacı tasavvuf düşüncesini yaymaktır.
B) eseri ile İslam dinini herkese ulaştırmaktır.
C) Arapçayı bilmeyen Türklere bu dili öğretmektir.
D) İslam'ı henüz tanımayan veya yeterince ruhuna sindirememiş olan Türkleri İslam'la kucaklaştırmaktır.
E) ününü sadece Orta Asya'ya değil, batıda yaşayan Türklere de ulaştırmaktır.

4. UNESCO, 30 Ekim - 14 Kasım 2017 tarihleri arasında Paris'te yaptığı 39. Genel Konferansında Türkiye tarafından hazırlanmış olan ve Kazakistan, Kırgızistan tarafından desteklenen adaylık önerisini kabul ederek bu değerli kültür mirasımızın İstanbul'da 1918 yılında basılışının 100. yılını "Anma ve Kutlama Yılı Dönümleri" arasına kabul etmiştir. Eser, 12. yüzyılda Karahanlı sahasında yazılmış ilk İslami eserler arasındadır. Dini ve ahlaki bir eser anlayışıyla yazılan bu eser vaaz ve nahiye kitabı olarak oluşturulmuştur.

Bu parçada sözü edilen geçiş dönemi eseri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Risaletün Nushiyye
B) Kutadgu Bilig
C) Atabetü'l Hakayık
D) Divanü Lugati't Türk
E) Divan-ı Hikmet

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Geçiş Dönemi Türk Edebiyatı Eserleri (İlk İslamî Ürünler) şunlardır:

- a. Kutadgu Bilig - Yusuf Has Hacip (Mutluluk veren bilgi)
- b. Atabetü'l Hakayık - Edip Ahmet Yükneki (Gerçeklerin eşiği)
- c. Divan-ı Lügat'it Türk - Kaşgarlı Mahmut (Türk dilinin ilk sözlüğü)
- d. Divan-ı Hikmet - Ahmet Yesevi (Din ve tasavvuf konulu şiirler)

UNUTMA

İslâmî dönem Türk edebiyatının ilk ürünleri 11. ve 12. yüzyıllarda ortaya çıkar.

UYARI

Türklerin kitleler halinde İslamiyet'i kabul ettiği 10. yüzyıldan sonra edebiyatımız yeni bir medeniyet dairesine girer ve bu medeniyetten yoğun olarak etkilenir. 11 ve 12. yüzyıllar ise yeni medeniyete ayak uydurma dönemidir. Buna "Geçiş Dönemi" adı verilir.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Kutadgu Bilig, 11.yy' da yazılmış alegorik (sembolik) bir eserdir. İlk mesnevi, aruz ve beyitin kullanıldığı ilk eser, ilk siyasetnâme olarak kabul edilir. Eserde dört şahıs vardır:

Küntogdı: Hükümdar, kanunu;

Aytoldı: Vezirdir, siyasi iktidarı, mutluluğu;

Ögdilmiş: Aklı;

Odgurmuş: Akıbet ve kanaati temsil eder.

UNUTMA

- Divan-ı Lügat'it Türk, sıradan bir sözlük olmayıp içinde tarih, folklor, etimoloji, derleme ve coğrafyaya ilişkin bilgiler barındırır.
- Atabetü'l Hakayık, bilgi, ahlak, erdem gibi kavramların önemini anlatan bir din ve ahlak kitabıdır.

UYARI

Tekke edebiyatının ilk şairi Hoca Ahmet Yesevi, ilk eseri ise Divan-ı Hikmet kabul edilir.

5. İslami dönem Türk edebiyatının ilk eseri olan Kutadgu Bilig, 11. yüzyılın başlarında Balasagun'da doğmuş olan -----'e aittir. Balasagun'da yazmaya başladığı Kutadgu Bilig adlı kitabını 1069 yılında Kaşgar'da tamamlayarak Karahanlı hakanlarından -----'a sunmuştur. Kutadgu Bilig, ----- lehçesiyle yazılmış, didaktik bir eserdir. Nazım şekli -----'dir. Ayrıca içerisinde pek az miktarda dörtlükler de vardır.

Bu parçadaki boşluklara aşağıdakilerin hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Yusuf Has Hacip, Tabgaç Buğra Han, Azeri, Mesnevi
B) Yusuf Has Hacip, Tabgaç Buğra Han, Çağatay, Mesnevi
C) Yusuf Has Hacip, Tabgaç Buğra Han, Hakanîye, Mesnevi
D) Yusuf Has Hacip, Kül Bilge Kadir Han, Hakanîye, Mesnevi
E) Yusuf Has Hacip, Tabgaç Buğra Han, Hakanîye, Gazel

6. I. Bu Ay Toldı künde yetürdi tapuğ,
İlig me açığ birle açtı kapuğ
Künine örü bardı içrek bolu,
Kokuz boldı kadğu sevinçi tolu
- II. Meğer Hanım, Oğuz'da Duha Koca oğlu
Delir Dumrul derlerdi bir er var idi. Bir kuru çayın üzerine bir köprü yaptırmıştı. Geçeninden otuz üç akçe alırdı, geçmeyeninden döve döve kırk akçe alırdı. Bunu niçin böyle ederdi? Onun için ki benden deli, benden güçlü er var mıdır ki çıksın benimle savaşsın der idi, benim erliğim, bahadırılığım, kahramanlığım, yiğitliğim Ruma, Şama gitsin, ün salsın der idi.

Numaralanmış parçalar aşağıdaki eserlerin hangilerinden alınmış olabilir?

	I	II
A) Kutadgu Bilig		Danişmendnâme
B) Divan-ı Hikmet		Dede Korkut Hikâyeleri
C) Orhun Abideleri		Muhakemetül Lügateyn
D) Kutadgu Bilig		Dede Korkut Hikâyeleri
E) Orhun Abideleri		Kutadgu Bilig

7. Kutsuz kuyugka kirşe kum yağar. (Kismetsiz kişi kuyuya girse kum yağar.)

Ot tese ağız köymes. (Ateş demekle ağız yanmaz.)

Yatnıñ yağlıq tiküsinden, öznüñ kanlıq yuyruk yeğ. (Elin yağlı lokmasından kendinin kanlı yumruğu yeğdir.)

Yukarıdaki atasözleri ve açıklamaları aşağıdaki eserlerin hangisinden alınmış olabilir?

- A) Kutadgu Bilig
B) Atabetü'l Hakayık
C) Divan-ı Hikmet
D) Kitab-ı Dede Korkut
E) Divanü Lügati't Türk

8. Dil bilgisine merak salan Ceylin, Arapça ve Türkçeyi karşılaştıran bilimsel metotlu bir kitap okumak istemektedir.

Ceylin, aşağıdaki hangi parçanın geçtiği kitabı okursa merakını giderebilir?

- A) Dil arslandır, bak, eşikte yatar; ey ev sahibi, dikkat et, senin başını yer.
Dilinden eziyet çeken adam ne der, dinle; Arapça Türkçe fark etmez.
Bu söze göre hareket et, onu dâima hatırdanda bulundur.
- B) Sözü iyisi düşünüp söylenen; çok konuşan dile, güç yetiremez düşman. İster Türkçe ister Arapça, boşa söz harcama, pek tut dilini, belâ açar başına bu dil bir gün.
- C) Sözü söyledim, her kim olsa cemale talip
Canı cana bağlayıp, damarı ekleyip,
Garip, yetim, fakirlerin gönlünü okşayıp
Gönlü kırık olmayan kişilerden kaçtım ben işte.
- D) Türk dili ile Arap dilinin atbaşı beraber yürüdükleri bilinsin diye Halil'in Kitabü'l-Ayn'ında yaptığı gibi, kullanılmakta olan kelimelerle bırakılmış bulunan kelimeleri bu kitapta birlikte yazmak, ara sıra gönlüme doğar dururdu.
- E) Kılbaş birkaç adamla ata binip Kazan'ın dayısı Aruz'un evine geldi. Aruz da altın gölgeliğini dikmişti, oğlanlarıyla oturmuştu. Kılbaş gelip Aruz'a selam verdi. Der: Kazan darda kaldı, mutlaka dayım Aruz bana gelsin dedi.

ANAHTAR

Divan edebiyatının genel özellikleri;

- Nazım birimi çoğunlukla beyit, ölçü aruzdur.
- Eserlerde Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesi sentezlenerek kullanılmıştır.
- Şiirlerde tam ve zengin uyak kullanılmıştır.
- Anlatılan konudan ziyade anlatılma biçimine önem verilir.
- Soyut bir edebiyat türüdür.
- Bu edebiyat türü Arap ve İran edebiyatından etkilenmiştir.
- Bu edebiyat türünde en çok aşk, sevgili, içki, din ve kader konuları ele alınır.

UNUTMA

Divan edebiyatı; Türklerin İslamiyet' i kabul etmesiyle birlikte meydana gelen yazılı edebiyat türüdür. Bu edebiyat türü, Arap ve Fars edebiyatından etkilenecek ortaya çıkmıştır. Bu edebiyat türü ile birlikte dilimize Arapça ve Farsça sözcükler ve anlatım biçimleri girmiştir.

UYARI

Divan edebiyatı zengin ve kesin çizgilerle belirlenmiş kuraları olan ve saraya hitap eden bir edebiyattır.

TEST • 9

1. Divan edebiyatı, Türk edebiyatının umumi gelişimi içinde, nazarî ve estetik esaslarını İslâmî kültürden alarak meydana gelen bir edebiyattır. Özellikle örnek kabul ettiği Fars edebiyatının her yönden kuvvetli ve sürekli tesiri altında şekillenmiştir. Belirgin örneklerini vermeye XIII. yüzyıl sonlarında vermeye başlamış XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar da devam etmiştir. Bu edebiyat geleneği, altı asır boyunca sarsıcı ve zayıflatıcı bir tepki ve değişikliğe uğramadan Arapça-Farsça kelimelerin geniş ölçüde yer aldığı bir dille varlığını sürdürmüştür.

Bu parçada divan edebiyatının aşağıdaki özelliklerinden hangisine değinilmemiştir?

- A) Arapça ve Farsça sözcükler sıklıkla kullanılmıştır.
 B) 13. yüzyıl sonlarından 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar devam etmiştir.
 C) Özellikle Fars edebiyatının etkisi altında kalmıştır.
 D) Altı asır boyunca şiir yazılmış, düzyazı yazanlar beğenilmemiştir.
 E) Kaynakları ve sanat anlayışı İslami kültürden beslenmiştir.

2. Güllü dîbâ giydin amma korkarım âzâr eder
 Nazenînim sây-e-i hâr-ı gül-i dîbâ seni
 (Güllü elbise giydin ama o elbisenin üstündeki güllün dikeninin gölgesinin seni inciteceğinden korkarım.)

Bu dizele, divan şiiriyle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisiyle ilişkilendirilemez?

- A) Nazım birimi olarak ağırlıklı olarak beyit tercih edilmiştir.
 B) Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalar yoğun olarak kullanılmıştır.
 C) Somut konulardan çok soyut konular işlenmiştir.
 D) Şiirler konularına göre tevhit, münacat, naat, methiye, fahiye, mersiye, hicviye adlarını almıştır.
 E) Aşk, şarap, sevgili gibi konular ağırlıklı olarak işlenmiştir.

3. - 4. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Şevket Öğretmen, Edebiyat dersinde öğrencilerinden birer divan şairini seçerek onu canlandırmalarını ister. Bu ödev için seçtiği Murat, Can, Esmâ ve Nilay canlandırmak için seçtikleri divan şairlerini sınıfta tanıtacaklar, onlar hakkında kısa bilgiler vererek arkadaşlarının, seçtikleri divan şairinin kim olduğunu tahmin etmelerini sağlayacaklardır. Tahtaya çıkan dört öğrenci sırayla kendisini tanıtmaya başlar:

Murat: Ben, tasavvufun hâkim olduğu bir dönemde ilk kez din dışı konuları işledim.

Can: 14. yüzyıl divan şairiyim. İskendernâme adlı eserim var.

Esmâ: Azeri sahası şairlerindim ve tasavvuf etkisinde şiirler yazdım.

Nilay: Selçuklu sarayında Farsçanın konuşulduğu bir dönemde Türkçeyi savundum. Fakr-nâme adında eserim var.

3. I. Murat ilk divan şairidir.
 II. Can, Şeyyad Hamza'dır.
 III. Esmâ, Nesimi'dir.
 IV. Nilay, Kadı Burhanettin'dir.

Bu bilgiler ışığında numaralanmış yargılardan hangileri doğrudur?

- A) I ve II B) II ve III C) I ve III
 D) I ve IV E) III ve IV

4. Öğrenciler kendilerini tanıtmaya devam ederler.

Murat: Eserimin adı Selçuklu Şehnâmesi'dir.

Can: Divan sahibi olan ilk şairim.

Esmâ: İnancım nedeniyle derim yüzdürülerek öldürüldüm.

Nilay: Garibnâme adlı bir eserim vardır.

- I. Murat, Hoca Dehhani'dir.
 II. Can, Ahmedi'dir.
 III. Esmâ, Nefi'dir.
 IV. Nilay, Aşık Paşa'dır.

Bütün açıklamalar dikkate alındığında numaralanmış yargılardan hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III
 C) I, II ve IV D) II, III ve IV

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

UNUTMA

Mazmun, anlam, kavram manalarına gelir. Edebiyatta, özellikle divan edebiyatında bazı kavramları ifade etmek için kullanılan klişeleşmiş(kalıplaşmış) sözlere verilen addır. Mazmunlar benzetmeli, cinaslı ve nükteli sözlerdir.

Örnek:

Nergis: Göz, Badem: Göz, Ke-man: Kaş, Ok: Kirpik, Servi: Boy

UYARI

Divan şiirinde en çok kullanılan nazım şekilleri şunlardır: Gazel, Kaside, Rubai, Şarkı, Tuyuğ, Mu-rabba, Terkibibent

UYARI

Nesir alanında tezkireler (edebiyat tarihi görevini gören bi-yografik eser), münşeâtlar (mektuplar), tarihler, dini metin-ler ve nasihatnâmelere de rast-lanmaktadır. Bunlarda da sanat yapma amacı ön plandadır.

13.yüzyılda gelişmeye başlamış 16. ve 17. yüzyıllarda en olgun dönemini yaşamış, 19.yüzyılın sonlarına kadar sürmüştür.

5. - 6. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Bir açık oturumda divan edebiyatı konusu ir-delenmektedir. Bir grup divan edebiyatını eleştirmekte, diğer grup ise savunmaktadır.

5. Divan edebiyatını eleştiren grup aşağıdaki savlardan hangisini ortaya atamaz?

- A) Bu edebiyat halktan kopuk bir yüksek zümre edebiyatıdır.
B) Dil, çok ağırdır.
C) Sürekli dini konular işlendiği için konu çe-şitliliği bakımından çok sığdır.
D) Gerçeklere değil, hayallere dayalıdır.
E) Arap ve Fars edebiyatı taklidir.

6. Divan edebiyatını savunan grup, dilin ağır ol-madığını gayet anlaşılır beyitler olduğunu da iddia eder.

Bu grup aşağıdaki beyitlerden hangisini buna delil olarak gösterebilir?

- A) Dostum âlem senin için eger olur düşman bana
Gam degil zira yetersin dost ancak sen bana
B) Hâsılıım yok ser-i kûyunda belâdan gayrı
Garazım yok reh-i aşkında fenâdan gayrı
C) Vasıldan çün âşıkı müstağni eyler bir visâl
Âşıkı ma'şûktan her dem bu istiğnâ nedir
D) Kamu bîmârına cânân deva-yı derd eder ihsan
Niçün kılmaz bana derman beni bîmar sanmaz mı
E) Ney-i bezm-i gamem ey mâh ne bulsan ye-le ver
Oda yanmış kuru cisminde hevâdan gayrı

7. "Gazelin beyitleri arasında doğrudan doğruya sıkı bir anlam bağı bulunması zorunluluğu yoktur." açıklaması aşağıdaki özelliklerin hangisiyle ilgilidir?

- A) Kuralcı bir edebiyat olmasıyla
B) Bütün güzelliğine önem verilmesiyle
C) Parça güzelliğine önem verilmesiyle
D) Üsluba önem verilmesiyle
E) Aynı temaların işlenmesiyle

8. 'Divan şiirinde her beyitte bir mana bulunması gerekiyordu. Ve divan şairleri de bikr-i mana diğer bir deyişle söylenmemiş bir anlam, bir nükteli söz bulmayı, daha doğrusu var etme-yi amaç edinirlerdi. Bu amaca erişmek için kıvrak bir zekâ sahibi olmak, dili incelikleriyle bilmek ve nihayet pek çok şiiri ezberde bu-lundurmak lazımdır. Sonuncu şart şunun için önemliydi: Hafızasında pek çok şiir bulunduran ve çok şiir okumuş olan şair başkalarının birikiminden, tecrübelerinden yararlanabilirdi. Bikr-i mazmun bulmak öyle kolay bir iş de-ğildi. Bunu başarmak için dili yoğurma işini, edebî sanatlar denilen bir sürü hüneri bilmek gerekiyordu.'

Bu parçadan

- I. Divan şiirinde parça güzelliği önemlidir.
II. Divan şiirinde mazmunlardan yararlanılmıştır.
III. Divan şiirinde özgünlük amaçlanmıştır.
IV. Divan şiirinde gelenekten yararlanılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve III
B) II ve III
C) I, III ve IV
D) II, III ve IV
E) I, II, III ve IV

9. Aşağıdakilerin hangisinde verilen açıklama-yay ayraç içindeki ifade birbiriyle ör-tüşmemektedir?

- A) Divan şairleri sevgilinin boyunu ifade et-mek için çeşitli klişe mecazlar kullanmış-lardır: Serv-i hıraman, serv-i naz, elif, nahl bunlardan bazılarıdır. (Mazmun)
B) Bazı divan şiirlerinde sevgili, Sultan gibi kelimelerle kastolunan Tanrı'dır. Şarap ke-limesiyle de Tanrı aşkı ifade edilir. (Tasav-vuf)
C) Süslü nesirde iç uyak kullanılmıştır. (Seci)
D) Ünlü kişilerin biyografilerin yer aldığı eserlerdir. (Tezkire)
E) Mektuplardan ve süslü nesir örneği olan düzyazılardan oluşan eserlere verilen ad-dır. (Siyer)

TEST • 10

1. I. Şiirlerde genellikle tam ve zengin uyak kullanılmış, aruz ölçüsü esas alınmıştır.
II. Şiirlerde bütün güzelliğine değil parça güzelliğine değer verilir, konudan çok konunun işleniş ön planda tutulur.
III. Divan edebiyatında kullanılan şiir biçimlerinin tamamı Arap ve İran edebiyatı kaynaklıdır.
IV. Ortak imgelerin (mazmun) sıklıkla kullanıldığı bir edebiyattır.
V. Şiir, nesirden daha üstün tutulmuş, nesirde de şiirsel bir anlatım tercih edilmiştir.

Divan edebiyatıyla ilgili yukarıda numaralanmış bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Beyit ve bent birimleriyle şiirler yazan ve aruz ölçüsünü benimseyen divan şairleri, anlatımda süslü ve ağır üslubu, konuda somutluk ve güncelliği benimsemişlerdir. Şiirlerde kullanılan dil Arapça- Farsça - Türkçe karışımı (Osmanlıca) karma bir dildir. Divan edebiyatının kurucusu Hoca Dehhani olarak kabul edilir.

Bu parçadaki numaralanmış bölümlerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. (I) Divan edebiyatının ilk örnekleri 13. yüzyılda görülmeye başlamıştır (II) Hoca Dehhânî edebiyatımızda din dışı konularda gazel yazan ilk isim olduğundan divan edebiyatının ilk temsilcisi olarak kabul edilir. (III) Bu edebiyat, Osmanlı Devleti'nin siyasi ve sosyal yapısına göre şekillenir. (IV) En parlak dönemini 15. yüzyılda yaşamıştır. (V) 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren önemini yitirmeye başlamıştır

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde divan edebiyatıyla ilgili bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. 13. yüzyılla 16. yüzyıl arasında divan edebiyatının geçirdiği aşamaları inceleyen bir araştırmacı aşağıdaki nazım biçimlerinden hangisine rastlamaz?

- A) Mesnevi B) Gazel
C) Şarkı D) Kaside
E) Tuğu

5. I. Ordunun akınlarını, savaşlarını, kahramanlıklarını örneklendiren eserler (gazavatnâme).
II. Şehirlerin güzelliklerinin anlatıldığı şiirler (şehrengiz).
III. Bir şairin şiirine başka bir şair tarafından aynı şekil, vezin, kafiye ve redifle yazılan şiirler (nazire).
IV. Divan edebiyatında gerçek ya da mecaz anlamda içki ve içki âlemlerinin anlatıldığı şiirler (sakinâme)
V. Hz. Muhammet ve din büyüklerini övmek amacıyla yazılan şiirler (mevlit).

Numaralanmış cümlelerin hangisi yay amaç içindeki terimle örtüşmemektedir?

- A) V. B) IV. C) III. D) II. E) I.

6. I. Tezkire: Ünlü kişilerin yaşam öykülerinin toplandığı kitaptır.
II. Münşeat: Mektuplardan ya da çeşitli konulardaki düzyazılardan oluşan kitaplardır.
III. Kıyas-ı Enbiya: Peygamberlerle ilgili öyküleri içeren eserlerin genel adıdır.
IV. Siyer: Padişahın hayatını, yaptıklarını, görüşlerini anlatan kitaplardır.
V. Siyasetnâme: Devlet adamlarına yöneticilik sanatı adına bilgi veren eserlerin genel adıdır.

Yukarıdakilerin hangisinde verilen kavramın açıklaması yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Belli Başlı Divan Sanatçıları:

13. yüzyıl: Hoca Dehhani, Mevlana, Ahmet Fakih, Şeyyad Hamza

14. yüzyıl: Ahmedi, Aşık Paşa, Nesimi, Kadı Burhaneddin, Gülşehri

15. yüzyıl: Şeyhi, Necati Bey, Süleyman Çelebi, Ali Şir Nevai

16. yüzyıl: Taşlıcalı Yahya, Bağdatlı Ruhi, Fuzuli, Baki

17. yüzyıl: Nef'i, Nabi, Azmizade Haleti, Naili

18. yüzyıl: Nedim, Şeyh Galib

19. yüzyıl: Enderunlu Vasıf, Keçecizade İzzet Molla

UNUTMA

13. yüzyılda Anadolu sahasında din dışı konuları aruz ölçüsü ve beyitle işleyen ilk şair Hoca Dehhani, divan şiirinin ilk şairi kabul edilir.

UYARI

13. yüzyılda başlayan divan şiirinin son büyük ustası Şeyh Galib'dir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren divan şiiri yerini Batı etkisinde kalan yenileşme edebiyatına bırakmıştır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Divan Edebiyatında Nesir (Düzyazı) Türleri:

Tarih – Vakayinâme; Tezkire (Ünlü kişilerin yaşam öyküleri); Seyahatnâme (Gezi yazıları); Sefaretnâme (Elçilik görevleri); Siyasetnâme; Münşeat (Mektup); Siyer (Hz. Muhammed'in hayatı); Surnâme (Şehzadelerin sünnet düğünleri ve "kadın sultan"ların düğün törenleri); Şehrengiz (Bir şehrin güzellikleri); Gazavatnâme (Din uğruna yapılan savaşlar).

UNUTMA

Divan edebiyatında düzyazıya "inşa", yazara "münşi" denirdi. "Münşeat" terimi de "düzyazılar" ("inşa"nın çoğulu) anlamında kullanılırdı.

UYARI

Divan edebiyatı nazım ağırlıklı bir edebiyat olmakla birlikte nesir alanında da yetkin eserler verilmiştir.

7. "Divan edebiyatında içerik geride kalmış, ne anlatıldığına değil nasıl anlatıldığına önem verilmiştir."

Bu ifadeyi aşağıdakilerden hangisi desteklemektedir?

- A) Nabi'nin hikemi tarzda şiirler yazması
B) Leyla ve Mecnun, Hüsrev ü Şirin gibi aynı konuda ama farklı şairler tarafından yazılmış eserlerin olması
C) Gazel, kaside, mesnevi gibi birbirinden farklı nazım biçimlerinin kullanılması
D) Bazı konuların o dönem eserlerinde yer almasının sakıncalı olması
E) Şeyh Galip'in şiirlerinin çoğunu tasavvuf anlayışıyla yazması

8. Divan edebiyatında düzyazıya "inşa", düzyazıların toplandığı kitaplara "münşeat" adı verilmiştir.

Düzyazılar üç grupta toplanmıştır: Sade nesir, halk için yazılmış dili ağır olmayan nesirlerdir. Orta nesir, tarihsel olayların ve bazı bilimsel konuların anlatıldığı nesirdir. Süslü nesir (sanaatkârane nesir) ise sanatlı, secili, uzun cümleli nesirlerdir ve yetenek göstermek amacıyla yazılmıştır.

Bu parçalardan sade nesir ile ilgili olarak aşağıdakilerin hangisine ulaşılamaz?

- A) Sade nesir, "kolay anlaşılır olma"yı esas almıştır.
B) Felsefi kitaplar sade nesirle yazılır.
C) Sade nesirde yabancı sözcükler az kullanılmıştır.
D) Halk için, sade bir dille yazılır, konuşma dili özelliğini kaybetmemiştir.
E) Din ve tasavvuf konulu bazı eserlerde, ahlak kitaplarında halkın anlayacağı bir dil kullanılmıştır.

9. Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme sürecine girdiği, siyasi ve sosyal bakımdan türlü sorunların yaşandığı bu yüzyıl, sanat ve edebiyatta çok verimli bir dönemdir. Edebiyatımız bu yüzyılda hem nazım, hem de nesirde olgunlaşma dönemine girmiştir. Kaside üstadı Nefi birçok kaside şairini gölgede bırakmıştır. Gazelde ise Şeyhülislam Yahya, Neşâti, Nâili, Nâbi gibi üstatlar yetişmiştir. Düzyazı alanında ise Evliya Çelebi, Naima, Kâtip Çelebi, Peçevi, Koçi Bey, Nergisî, Veysî gibi ünlü yazarlar vardır. Divan edebiyatında görülen hikemî tarz, Nâbi'nin öncülüğünde bu yüzyılda başlamıştır. Yine bu yüzyılda Sebki Hindî (Hint üslubu) denilen yeni bir anlatım tarzı geliştirilir.

Bir zaman makinesine yukarıdaki açıklamayı girdiğinizde bizi hangi yüzyıla götürür?

- A) 14. yy B) 15. yy C) 16. yy
D) 17. yy E) 18. yy

10. Aşağıdaki divan edebiyatı terimlerinin hangisinin açıklamasında yanlışlık yapılmıştır?

- A) Risale: Atasözleri, öğretici ve ahlaki yönü bulunan hikâyeler anlamında kullanılır. Bunların didaktik yönü ağır basar.
B) Berceste: Kolay hatırlanan, anlamlı, güzel, yapısı sağlam dize veya beyittir. Şiirdeki en güzel beyit olarak da tanımlanabilir.
C) Tezkire: Belli bir meslekte yetişmiş kişilerin hayatlarının anlatıldığı eserlerin genel adıdır. Divan edebiyatında özellikle şairlerle ilgili bu tür eserler yazılmıştır.
D) Nazire: Bir şairin şiirine cevaben ya da devamı olacak şekilde aynı ölçü, uyak ve redifle yazılan şiirlerdir. Özellikle gazelerde karşımıza çıkar.
E) Münşeat: Nesir yazarlarının yazdıkları yazılara ve bu yazıların toplandığı mecmualara verilen addır. Mensur yazı veya mektupların bir araya getirildiği dergilerdir.

TEST • 11

1. “Sözlü geleneğe hiçbir halk edebiyatı ürününün değişmez, donuk kalmış, kuşaktan kuşağa böyle anlatılan metni veya biçimi yoktur. Bu türlerin değişik yer ve zamanlarda yeniden oluşturulan metinleri vardır. Bu metinde anlatıcının ustalığı, yaşı, mesleği, tahsili, bulunduğu sosyal çevre, dili, inanışları, değer yargıları önemli değişiklikler yaşar. Aynı zamanda dinleyicinin konumu, kültürü, beklentileri ve dünya görüşü de etkisini gösterir. Ama her anlatımı, örneğin masalsı onu masal yapan bir özü, bir anlatım tekniği vardır. Masal olarak korunagelen de bu özür.”

Bu parçadan yola çıkarak halk edebiyatı ile ilgili olarak aşağıdakilerin hangisine ulaşılamaz?

- A) Halk edebiyatı ürünleri sözlü geleneğe değişiklikler gösterebilir.
 B) Halk edebiyatı ürünlerinin değişmeyen ve korunan bir özü vardır.
 C) Halk edebiyatı ürünlerinin anlatımında anlatıcının özellikleri metin değişikliklerine sebep olabilir.
 D) Halk edebiyatı ürünlerinin metin değişikliklerine dinleyicilerin de bazı özellikleri sebep olabilir.
 E) Halk edebiyatı yalnızca sözlü geleneğe ilerler, yazılı anlatıma hiçbir zaman başvurulmamıştır.

2. **Aşağıdakilerden hangisi halk edebiyatının özelliklerinden biri değildir?**

- A) Nazım birimi olarak dördlük kullanılır.
 B) Aruzla şiir yazarlar olmakla birlikte kullanılan asıl ölçü, hece ölçüsüdür.
 C) Şiirler hazırlıksız söylendiğinden genellikle zengin uyak ve redif kullanılmıştır.
 D) Şiirler, halk arasında kullanılan konuşma diliyle söylenir.
 E) İslamiyet öncesi Türk edebiyatı geleneğini sürdüren sözlü bir edebiyattır.

3. **Aşağıdakilerin hangisinde verilen açıklama ile parantez içindeki kavram birbiriyle uyumsuzdur?**

- A) Söyleyeni belli olan ya da olmayan türkülerin tekrar eden nakarat dizelerine halk edebiyatında verilen addır. (Kavuştak)
 B) Kütüphanelerimizde ya da şahısların ellerinde baba yadigarı olarak bulunan, alttan yukarıya uzunlamasına açılan, içinde çeşitli halk şairlerinden şiir parçalarının derlendiği el yazması defterlerdir. (Cönk)
 C) Bir ulus, kavim, millet hayatında derin izler bırakan olayların veya kahramanların anlatıldığı, efsanelerden sonra ortaya çıkan, sözlü geleneğe günümüze taşınan, anonim halk edebiyatı ürünleridir. (Destan)
 D) Nazım birimi dördlük, nazım birimi sayısı 3-5 arasında olan, genellikle hecenin 8’li kalıbıyla söylenen, ezgisiyle ve yığitçe söyleyişle diğer biçimlerden ayrılan, içinde yığitlik havası katmak için “aman hey, be hey...” gibi ifadeler kullanılan şiirlerdir. (Semai)
 E) Âşık edebiyatı nazım biçimlerinden biri olan bu şiirin, güzelleme, koçaklama, taşlama ve ağıt olmak üzere dört nazım türü vardır. (Koşma)

4. Hak yoluna gidenlerin

Asa olsam ellerine
 Er pir vasfın edenlerin
 Kurban olsam dillerine

Vakit kalmadı durmağın
 Kaldır Seyrani parmağın
 Deryaya akan ırmağın
 Katre olsam sellerine

Bu şiirle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Şiirde, şair adını söylediğinden taşırma geleneği görülür.
 B) Şiirde 8’li hece ölçüsü kullanılmıştır.
 C) Şiirin dini tasavvufi anlayışla yazıldığı söylenebilir.
 D) Her iki dördükte de düz uyak kullanılmıştır.
 E) Her iki dördükte de hem redif hem uyak vardır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

ANAHTAR

Halk Şiirinin Genel Özellikleri:

1. Yapı ve tema bakımından İslamiyet’in kabulünden önceki Türk şiiri geleneği ile benzerlikler gösterir.
2. Halk şiiri yüksek ve ideal olandan çok hayatın gerçeklerine yönelik bir şiir geleneğidir.
3. Şiirlerde birim değeri genellikle dördlük, ölçü hecedir.
4. Genellikle yarım ve cinaslı uyak kullanılmıştır.
5. Divan edebiyatı kadar olmasa da söz sanatları kullanılmaktaydı.
6. Halk edebiyatının anlatımı içten, canlı ve yalındır.
7. Halk şiirinde aşk, ayrılık, sevgiliye özlem, doğa güzelliği, toplumsal olaylar, ölüm, yığitlik, din ve tasavvuf gibi temalar işlenmiştir.

UNUTMA

Anadolu sahasında iki ayrı kol olarak gelişen Türk şiiri (divan ve halk şiiri) birbirine paralel ama birbirinden çok ayrı yollar da ilerlemiştir.

UYARI

Halk şiirinin en belirgin özelliği, halkın yaşamını halk için halkın anlayabileceği bir dille anlatmasıdır. Adını da bu özelliğinden alır.

ÖĞRENİYORUZ-UYGULUYORUZ

UNUTMA

Halk şiirinde de divan şiirinde olduğu gibi mazmunlar ortaklaşa kabul gördüğü şekliyle kullanılmıştır.

UYARI

Halk şiiri divan şiirinden farklı olarak, sözlü gelenek içinde, çoğunlukla da doğaçlama yoluyla oluşturulmuş sonraki kuşaklara sözlü gelenek yoluyla aktarılmıştır.

UNUTMA

Halk edebiyatı ürünleri yazılı değildir. Müzik eşliğinde sözlü olarak oluşur.

Halk edebiyatında şiir, en yaygın türdür.

Şiirlerde başlık yoktur, nazım biçimiyle adlandırılır.

Halk edebiyatı gözleme dayalıdır. Söyledikleri her şey gerçek yaşamdan alınmadır, dolayısıyla şiirlerde somutluk hâkimdir.

Konu olarak aşk, ölüm, hasret, ayrılık, doğa sevgisi, yiğitlik, zamandan şikâyet işlenmiştir.

Halk şairlerinin hayat hikâyeleri ve şiirleri cönk adı verilen eserlerde toplanmıştır.

5. Aşağıdakilerin hangisinde boş bırakılan yere araç içindeki sözcük getirilirse tanım yanlış olur?

- A) Halk şiirinde kafiye yerine kullanılan terime ----- denir. (ayak)
- B) Halk edebiyatının seçkin ürünlerinin yazıldığı defterlere ----- denir. (cönk)
- C) Âşık edebiyatında kafiye olma olasılığı düşük sözcüklere ----- denir. (darayak)
- D) İnsanın ve evrenin Tanrı'dan gelip tekrar Tanrı'ya dönmesi görüşünü anlatan şiirlerle ----- denir. (Nefes)
- E) Şarkı ve türkülerde tekrarlanan dize veya nakarata ----- denir. (kavuştak)

6. Kömür gözlüm ne salının karşımda,
Gündüz hayalimde, gece düşümdü.
Bir güzelin sevdası var başımda,
Yar sevdası çetin olur yaradan.

Bu dördlükten yola çıkarak halk edebiyatıyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

- A) Divan edebiyatında olduğu gibi kalıplaşmış sözler kullanılır.
- B) Sevgililer soyut ve hayalidir.
- C) Şiirler hece ölçüsüyle yazılır.
- D) Dil, sade ve anlaşılırdır.
- E) Uyak ve redife yer verirler.

7. Kızılırmak parça parça olaydın
Her parçanı bir diyara salaydın
Sen de benim gibi öksüz kalaydın

Kızılırmak nettin allı gelini
Nasıl aldın allı pullu gelini

Bu dizelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru değildir?

- A) Üç dizelik bölüme bent, iki dizelik bölüme kavuştak ya da bağlama adı verilir.
- B) Söz sanatlarına yer verilmemiştir.
- C) Anonim halk edebiyatı içinde yer alır.
- D) Nazım biçimi türküdür.
- E) Uyak ve redif vardır.

- 8. I. Nazım birimi olarak dördlük kullanılır. Ancak çok az da olsa türkülerde ve ninnilerde üçlü, beşli söyleyişler görülür.
- II. Aruzla şiir yazarlar olmakla birlikte kullanılan asıl ölçü hece ölçüsüdür. En çok yedili, sekizli, on birli kalıplar kullanılmıştır.
- III. Şiirler hazırlıksız söylendiğinden genellikle yarım kafiye ve redif kullanılmıştır.
- IV. Halk edebiyatı ürünleri yazılı değildir. Müzik eşliğinde sözlü olarak oluşur.
- V. Halk şairlerinin hayat hikâyeleri ve şiirleri "taşıma" adı verilen eserlerde toplanmıştır.

Halk edebiyatıyla ilgili yukarıdaki cümlelerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi Türk edebiyatı ile halk edebiyatının ortak bir özelliği değildir?

- A) Halkın günlük yaşamının şiirlere konu olması
- B) Şiirde rediflere yer verilmesi ve genellikle yarım ayak kullanılması
- C) Her iki anlayışın da sözlü geleneğin ürünleri olması
- D) Yabancı etkilerden uzak bir dil kullanılması
- E) Şiirlerin kopuz eşliğinde söylenmesi

- 10. • Saz çalmayı günah sayan bir kişiyi eleştirdiği "Şeytan Bunun Neresinde" adlı taşlaması en tanınan şiiridir.
- Osmanlı-Rus Savaşı sırasında memleketinin işgali üzerine "Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş" dizesiyle başlayan şiirini yazmıştır.
- Yergi ve mizah dolu şiirleriyle başarılı örnekler veren sanatçı hem sofuları hem de kötü yöneticileri kıyasıya eleştirmiştir.
- Asker bir şair olduğu için özellikle yeniçeriler arasında, sınır boylarında sevilerek okunmuştur.

Bu açıklamalarda aşağıdaki halk şairlerinden hangisi tanıtılmamıştır?

- A) Dadaloğlu
- B) Kayıkçı Kul Mustafa
- C) Bayburtlu Zihni
- D) Dertli
- E) Seyrani